

PRIMORSKI DNEVNIK

Poština plačana v gotovini
Abb. postale 1 gruppo

Cena 150 lir

Leto XXXI. Št. 224 (9226)

TRST, sobota, 27. septembra 1975

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni »Dobrodoša« v Gocvu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni »Slovenija« pod Vojskim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zaslužni Evropi.

KLJUB POZIVOM SVETOVNE DEMOKRATIČNE JAVNOSTI

Morda že danes ob zori usmrtili petih mladih španskih antifašistov

Španska fašistična vlada potrdila pet smrtnih obsodb, drugih šest obsojencev, med katerimi sta tudi dve noseči ženski, pa je Franco pomilostil - Val ogorčenih reakcij in poskusov, da bi pripravili frankistični režim k preklicu krvoločnega sklepa - »Garrota« ali ustrelitev?

MADRID, 26. — Protesti in pozivi svetovne demokratične javnosti, številnih vlad, parlamentov, političnih in kulturnih osebnosti in samega papeža torej niso zalegli. Španski frankistični režim je sklenil vztrajati pri svoji krvoločni politiki. Če ne bo nepredvidljivih sprememb, bo jutri ob zori usmrtenih pet mladih španskih antifašistov, katerih obsodbo na smrt je danes potrdila madridska vlada, ki se je sestala pod predsedstvom »caudilla«. Pač pa je Franco sklenil pomilostiti drugih šest na smrt obsodjenih, med katerimi sta tudi dve noseči ženski.

O današnjem sklepu vlade je poročal minister za informacije Leon Herrera Esteban: »Vlada je bila ob-

končno še dodal, da nosečnost obeh žensk nikakor ni vplivala na njeno pomilostitev.

Do krvoločnega sklepa španske vlade je prišlo v trenutku, ko so z vseh strani sveta prihajali v Madrid pozivi Francu, naj reši življenja enajstih obsojencev. Tudi italijansko zunanje ministrstvo je poslovalo, in to v imenu vseh devetih držav Evropske gospodarske skupnosti. Italijanski veleposlanik v Madridu je pozval vlado, naj pomilosti obsojence, po objavi sklepa španske vlade pa je italijansko zunanje ministrstvo poseglo pri španskem veleposlaniku v Rimu.

Tudi britanska vlada, ki je doslej molčala, je uradno izrazila madridski vladi svojo zaskrbljenost zaradi usode na smrt obsodjenih. Generalni tajnik OZN Waldheim in predsedujoči generalni skupščini ZN Thörn sta poslala generalu Francu skupni poziv, naj prepreči izvršitev smrtnih obsodb. Parlamentarna skupščina atlantskega zavezništva, ki se je danes sestala v Bruslju, pa je izrazila svoj protest zaradi smrtnih obsodb in pozvala države članice NATO, naj se vzdržijo vsakega pobude, ki bi šla v korist pridružitvi Španije atlantskemu zavezništvu. Poziv na špansko vlado je naslovil tudi romunski premier Manescu tik pred odhodom na obisk v Jugoslavijo.

Socialistična internacionala je po svojem tajniku Janitschku objavila izjavo, v kateri izraža ogorčenje zaradi obsodb ter ugotavlja, da Franco režim, ki se je povzel na oblast z nasiljem, daje en sam odgovor na politične probleme Španije, in to je novo nasilje in prelivanje krvi. Dokument izraža upanje, da bi vlada spremenila svoj sklep, ter proglašala polno solidarnost z vsemi demokratičnimi silami, ki se bojujejo za obnovitev demokracije v Španiji. Poziv Francu je poslala tudi skupina 150 švicarskih poslancev, venezijski parlament pa je soglasno odobril dokument, v katerem se zavzema za pomilostitev na smrt obsodjenih. Protestni telegram Francu so poslali tudi najvišji voditelji Vzhodne Nemčije Honecker, Stoph in Siedermann.

Osebe Evropskega sveta je danes sklenilo, da v primeru izvršitve smrtnih obsodb ne bo opravičilo vseh tistih aktov, ki se nanašajo na odnose med evropsko skupnostjo in

Španijo. Predsednik mednarodne CISC Kersten je v brzojavki »caudillo« opozoril pred silovitimi reakcijami, ki bi jih sprožila morebitna usmrtilitev petih antifašistov tako v Španiji kot po svetu.

Potrditev smrtnih obsodb v Španiji je imela odmev tudi na konferenci predsednikov zahodnoevropskih parlamentarnih zbornic, ki se je začela danes v Rimu. Predsednik italijanske poslanske zbornice Pertini je pozval vse navzoče, naj posežejo pri španskih pristojnih oblasteh, da bi rešili življenja na smrt obsodjenih, katerih edina krivda je, da so se borili za svobodo lastnega naroda.

Pred sedežem španskega veleposlanstva na Trgu di Spagna v Rimu se je zvečer zbralo več kot deset tisoč oseb, da bi protestirali proti smrtnim obsodbam. Ambasado stražijo nekaj stotin policistov, za red pa skrbi tudi gost kordon mladini.

cev FGCI. Demonstranti so napovedali, da nameravajo ostati pred diplomatskim sedežem celo noč.

Priljubljeni sestanek za konferenco evropskih ustavnih sodišč

RIM, 26. — Predsednik republike Leone je danes sprejel na Kvirinalu predsednike ustavnih sodišč Italije, Avstrije, Jugoslavije in Zahodne Nemčije, ki so se sestali v Rimu, da pripravijo tretjo konferenco evropskih ustavnih sodišč. Predsednik italijanske ustavne sodišča Bonifacio in predsednik zahodnonemškega ustavnega sodišča Benda sta pozdravila Leoneja in mu obrazložila pomen tega sestanka in tretje konference. Kratek nagovor je imel tudi predsednik re-

publike Leone. Na današnjem sestanku so štirje predsedniki ustavnih sodišč sklenili, da bo tretja konferenca evropskih ustavnih sodišč julija prihodnjega leta v Rimu in da bodo na njem obravnavali vprašanje odnosov med »ustavnim pravosodjem in politično oblastjo«.

Konferenca predsednikov zahodnih parlamentov

RIM, 26. — Z govorom predsednika poslanske zbornice Pertinija, se je začela danes v Rimu na Montecitriu konferenca predsednikov parlamentov držav gospodarske skupnosti, Švice, Avstrije in Švedske. Na konferenci bodo obravnavali predvsem vprašanje politične združitve zahodne Evrope in ugotovitve vloge »evropskega parlamenta«.

ZAOSTRITEV SINDIKALNEGA BOJA USLUŽBENCEV JAVNIH USTANOV

V nedeljo in ponedeljek stavka železničarjev v začetku tedna pa stavkajo poštni uslužbenci

Sindikati kovinarjev obsojajo podražitev avtomobilov Fiat

RIM, 26. — Vse kategorije državnih uslužbencev so krenile odločno v boj za obnovitev delovnih pogojev in proti vladi, ki ne spoštuje niti dogovorov, ki so bili sklenjeni v zadnjem letu. To so sklenili potem, ko so sindikati državnih uslužbencev imeli sestanek z voditelji vsedržavne federacije CGIL, CISL in UIL, ki so jim predlagali, naj bi odložili stavke v pričakovanju nadaljnega razvoja srečanj med vlado in sindikati.

V sredo je bilo prvo srečanje med vlado in sindikalno federacijo na katerem so povedali vsak svoje stališče in mnenje o sedanji hudi gospodarski krizi in ukrepih, ki bi jih bilo treba sprejeti za njeno postopno rešitev. Sklenili so samo, da bodo nadaljevali pogovore o vseh vprašanjih, ki so jih našli. 7. oktobra, drugega oktobra pa bodo razpravljali o vprašanjih javnih uslužbencev.

Tajnik sindikata železničarjev CISL je danes izjavil, da je nesprijeten predlog o odložitvi napovedanih stavk, »kar pa ne pomeni, da železničarski sindikati nimajo zaupanja v sindikalno federacijo, ker se vsi zavedamo o resnih vprašanjih izdatkov za investicije in za plače. Toda železničarji se nahajajo v nevarnem položaju zaradi izredno nizkih plač, ki jih ni mogoče več pogojevati globalnemu reševanju

vprašanj, ki jih vlada stalno ponavlja na pogajanjih s sindikati. Zato so železničarji pripravili nastopiti z vso ostrino. Zaradi tega so danes potrdili celodnevno stavko v železniških okrožjih Milana, Turina, Genova, Firence, Rima, Neaplja, Reggio Calabrie in Palermo, ki bo od 21. ure jutri do 21. ure v nedeljo, 28. septembra; od 21. ure v ponedeljek, 29. septembra bodo stavkali vsi železničarji železniških okrožij Trsta, Verone, Beneta, Bologne, Ancone, Baria in Cagliari. V ponedeljek bodo po vsej Italiji stavkali vsi železničarji, ki so zaposleni na železniških postajah in v raznih železniških delavnicah. To pomeni, da bodo vlaki v Italiji dejansko ustavljeni dva dni zaporedoma. Poleg tega so železničarji sklenili, da bo vse osebe uprave državnih železnic stavkale 24 ur od 21. ure 7. oktobra do 21. ure 8. oktobra.

21. ure 8. oktobra. V teh 24 urah pa bo popolnoma ustavljen ves promet po vsej Italiji. Hkrati bodo isti dan stavkali vsi ostali uslužbenci javnega prometa.

Uslužbeni pošte, telegrafa in telefona pa bodo stavkali dva dni zaporedoma, in sicer 29. in 30. septembra. Stavko so danes potrdili tudi uslužbenci državnega monopola, ki ne bodo delali 1. oktobra.

Po drugi krizi pa državnim uslužbencem sporočajo, da bo osebe ministrstva stavkalo ves dan 3. oktobra. Glede te stavke sporočajo, da bi znala biti odložena zaradi napovedane sestanka, ki bo dan poprej in na katerem bosta vlada in sindikalna federacija govorili o javnih uslužbenih. Če bodo na sestanku sklenili kaj konkretnega, bodo državni uslužbenci odložili stavko.

Tako imenovani avtonomni sindikati železničarjev pa se ne bodo udeležili omenjenih stavk, napovedujejo pa, da bodo proglašili 48-urno stavko takoj, ko se preneha stavka CGIL, CISL in UIL. Tudi sindikat vodilnega osebja državnih železnic je napovedal stavko, ki bo v torek, 30. septembra.

Sindikalna federacija kovinarjev je danes v posebnem sporočilu označila za »izredno hudo« odločitev družbe Fiat, da poviša cene svojim avtomobilom. Federacija kovinarjev v okviru splošne gospodarske politike vlade, ki po eni strani stremi po čim večji omejitvi notranje porabe, po drugi pa želi, da bi se finančni položaj industrijskih podjetij izboljšal ne toliko s povečanjem proizvodnje in naložb, kolikor s povišanjem cen. Sindikat obsoja družbo Fiat, da je podražila svoje avtomobile zato, da bi okrepila svojo prodajo na tujih tržiščih, na katerih se Fiatovi avtomobili niso podražili, izkoriščajoč v tej zvezi pomoč, ki jo je vlada nakazala za izvoz s svojimi nedavnimi konjunkturalnimi ukrepi.

Sindikati kovinarjev pravijo, da bo ta podražitev še bolj zaostrela inflacijo in ugotavlja, da Fiat ni izključil novih podražitev v bližnji prihodnosti. Zato izražajo zaskrbljenost za nevarnost, ki preti, da bodo še druge industrije šle po poti turinskega velikana.

V Neaplju izvoljen občinski odbor KPI-PSI

NEAPELJ, 26. — Po izvolitvi komunističnega župana Valenzija, je danes neapeljski občinski svet izvolil še 14 odbornikov in 4 namestnike odbornikov. Tudi ti so dobili samo glasove KPI, PSI in enega predstavnika »demokracija pololara«. Vsi ostali svetovalci (KD, PSDI, PRI, PLI in MSI) so se vzdržali glasovanja.

Neapelj ima po dolgi razpravi med političnimi strankami ustavnega loka manjšinski občinski odbor levic, ki ga podpira 33 od 80 svetovalcev, ki sestavljajo občinski svet.

Demokristijani so v glasovalni javni potrdili, da bodo vodili proti »frontistični občinski upravi« konstruktivno, toda odločno boro, ker

INDISKRECIJE O FORMALNEM SPORAZUMU O MEJI

Jugoslovanska javnost seznanjena s pisanjem italijanskega tiska

Uradno potrjeno, da bo zunanji minister Minić 1. oktobra poročal o najnovejšem razvoju italijansko-jugoslovanskih odnosov

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 26. — Tudi jugoslovanska javnost so bile posredovane vesti o sporazumu o formalnem priznanju jugoslovansko-italijanske meje. Današnji jugoslovanski tisk je namreč prejel Tanjugovo poročilo iz Rima, v katerem agencija na kratko, tudi z nekaj navedbami, povzema obširno pisanje italijanskega tiska o tem vsekakor izredno pozitivnem premiku v jugoslovansko-italijanskih odnosih. Vendar pa v časopisu ni zaslediti nobenih komentarjev na to temo.

Tudi danes je agencija Tanjug posredovala iz Rima povzetek pisanja italijanskega časopisa. Tanjug poroča, da več velikih italijanskih listov tudi danes piše o jugoslovansko-italijanskem sporazumu o vprašanju meje in ga pozitivno ocenjuje. Milanski »Corriere della Sera« in komunistično glasilo »L'Unità« pišeta, kot navaja Tanjug, »o tem dokumentu v podobnem tonu, kot tudi prej dnevi, in v tem kontekstu napovedujeta odpiranje nove poglavja v odnosih med državama«. Zatem jugoslovanska agencija navaja nekaj

citativ iz pisanja omenjenih časnikov, ob koncu pa pristavlja: »Desničarski »Il Tempo« še naprej nasprotuje sporazumu in napada italijanske komuniste zaradi stališča, ki so ga zavzeli do tega vprašanja, medtem ko neofašistični »Il Secolo« z že znanim irendentističnim besednjakom komentira in napada sporazum in vlado.»

V nadrobnotih, ki so znane iz pisanja italijanskega tiska in tudi našega časnika, pa jugoslovanska javnost za zdaj ni seznanjena s pomembnim jugoslovansko-italijanskim sporazumom. Uradno za zdaj pisanja italijanskega tiska ne komentirajo, pač pa je mogoče z vso zanesljivostjo sklepati, da se bo zadeva v veliki meri razjasnila 1. oktobra. Kot je naš dnevnik pisal že včeraj, bo namreč prihodnje sredo jugoslovanski zunanji minister Miloš Minić v skupščini spregovoril o odnosih med Jugoslavijo in Italijo. V bistvu so to domneve danes tudi uradno potrdili. Tanjug je namreč proti večeru objavil kratko vest te vsebine: »Na vprašanje diplomatke urednika Tanjugja predstavnika zveznega tajništva za zunanje zadeve, kako komentira pisanje italijanskega tiska o doseženem sporazumu med Jugoslavijo in Italijo, je predstavnik zveznega tajništva za zunanje zadeve odvrnil, da za zdaj ne more dati komentarja o pisanju italijanskega tiska, vendar pa opozarja, da bo — kot je že objavljeno — podpredsednik zveznega izvršnega sveta in zvezni tajnik za zunanje zadeve Miloš Minić govoril 1. oktobra letos na seji skupščine SFRJ o najnovejšem razvoju italijansko-jugoslovanskih odnosov.»

To izjavo, ki je razumljivo zavita v diplomatski besednjak, je mogoče razlagati kot jasno napoved, da bo zunanji minister Minić, ki se je nocoj vrnil zasedanja generalne skupščine Združenih narodov, v jugoslovanskem parlamentu prihodnje sredo spregovoril o sporazumu, ki naj bi v duhu evropske konference o varnosti in sodelovanju ter predvsem v korist nadaljnjega razvoja, krepitve in poizkušanja dobrih sosedskih odnosov med Jugoslavijo in Italijo za vedno odpravil z dnevnega reda tudi s formalne strani tako imenovano »mejno vprašanje«, ki je dejansko že preživelo, saj je konkretno življenje že zdavnaj pokazalo, kje je in kakšna je meja med državama.

VLADO BARABAŠ

Prihodnji teden v parlamentu razprava o »coni B«

RIM, 26. — Po poročilih agencije ANSA se bo parlament prihodnji teden ukvarjal z vprašanjem »cone B«. Vlada bo dala svojo izjavo istega

ŠTIRI IZJAVE

V tržski kroniki objavljamo štiri zanimive izjave, ki so jih podale KD, PSI, PSDI in Slovenska kulturno-gospodarska zveza. Že smo objavili stališče delne vodstva KPI, za danes pa je napovedana izjava republikanske in zelo verjetno tudi liberalne stranke. Vse demokracije sile Trsta in naše dežele so torej jasno izrekale za dok-nčno ureditev odnosov med Italijo in Jugoslavijo, ker vidijo v tej rešitvi nadaljnje odpiranje meje, utrjevanje sodelovanja, nove resne gospodarske možnosti in s tem tudi perspektive za razvoj Trsta in dežele. Slovenska narodnostna skupnost pa vidi možnost za utrditve svojega položaja in za nadaljnji razvoj.

dne, verjetno v sredo, v poslanski zbornici in v senatu, nato pa bo na vrsti diskusija, ki bo verjetno trajala več kot en dan. Vsekakor se bo v torek sestala konferenca načelnikov skupin, ki bo morala sklepati o poteku parlamentarne razprave.

Italijanski tisk posveča danes domnevnemu sporazumu o mejni ureditvi med Italijo in Jugoslavijo mnogo manjšo pozornost kot v prejšnjih dneh ter se v glavnem omejuje le na objavljene člankov posebnih dopisnikov iz Trsta, ki poročajo o reakcijah prebivalstva na vesti o sporazumu. Sicer pa velja omeniti komentar glasila republikanske stranke »La voce repubblicana«, ki ocenjuje protokol z Jugoslavijo kot »nujen sporazum«.

Naj tudi omenimo, da se je iz Cascasia oglašil bivši kralj Umberto, ki je spet dvignil svoj »bolestni kriki« zaradi »neznosnih žrtv«, ki naj bi čakale Tržačane.

Goriška pokrajina brez predsednika

GORICA — Tri mesece in pol po volitvah je goriška pokrajina še vedno brez predsednika. Po sinodnem sprejetju ostavke republikanca Marina s predsedniškega položaja so svetovalci kršćanske demokracije, socialdemokratske in republikanske stranke izvolili z 12 glasovi za predsednika demokristjana Giuseppea Agatija. Komunisti Poleto je dobil 11 glasov svetovalcev KPI in PSI. Ker fašisti Fedroni ni glasoval in je to svojo odločitev tudi politično utemeljil, da hoče s tem pomagati Agatiju, je ta zavrnil podporo fašističnega zastopnika in izjavil, da ne sprejema izvolitve. Po krajšem sestanku načelnikov skupin je predsedujoči Compagno odložil sejo na kasnejši datum.

DANES

Danes ob zori, če ne bo nepredvidljivih sprememb v zadnjem trenutku, bodo v Španiji usmrtili pet mladih antifašistov, ki so jih vojska sodišča ob preizkusu najbolj osnovnih pravnih norm obsodila na smrt. Španska vlada je namreč od enajstih obsojencev, kolikor so jih izrekla vojska sodišča, potrdila pet, medtem ko so šest obsojencev — med njimi sta dve noseči ženski — pomilostili in jim kazni spreminili v doživetje. Barbarski sklep frankističnega režima je izkval v vse svetovni javnosti ogorčene reakcije, pa tudi pogovorne pozive, naj Franco preklicuje krvoločno odločitev. Žal pa je le malo verjetno, da se bodo fašistične oblasti odkrle svojemu namenu, da v krvi zatirajo vsakršno opozicijo in vsakršne poskus, da bi v Španiji obnovili demokracijo.

Sindikati javnih uslužbencev niso sprejeli predlog vsedržavne sindikalne federacije, naj odloži napovedane stavke v pričakovanju nadaljnjih pogovorov med vlado in sindikati, ki so se začeli v sredo. Zato so železničarji potrdili stavko, ki bo od sobote zvečer do ponedeljka, in 7. oktobra. Prav tako so potrdili dnevno stavko uslužbencev pošte, telegrafa in telefona, ki bo 29. in 30. septembra. Prvega oktobra pa bodo stavkali uslužbenci državnega monopola, 3. oktobra pa uslužbenci raznih ministrstev. Sindikalna federacija kovinarjev je včeraj ostro obsodila družbo FIAT, ki je podražila avtomobile in pravi, da je to v skladu z gospodarsko politiko vlade in enosmerno politiko dohodkov na račun delavcev.

Srednjeveška »garrota«, ki se je bo splošno španski režim danes morda spet poslužil, da bi v krvi zari na raščajoči odpor španskega ljudstva proti Francovemu fašizmu

veščena — je dejal — o štirih procesih pred vojaškimi sodišči zaradi zločinov terorizma in napadov na oborožene sile. Vlada je vzela na znanje smrtne obsodbe, ki so bile izrečene proti Angelu Otaegu, Echeverri, Jiseju Humbertu Franciscu Baeni Alonsu, Romanu Garciji Sanzu, Joseju Luisu Sanchezu Bravu Solisu in Juanu Paredesu Manolisu.

Z drugimi besedami, vlada je sklenila, da pošlje na morišče pet antifašistov — dva izmed njih sta Basca in domnevna pripadnika ETA, ostali trije pa pripadajo revolucionarni antifašistični ljudski fronti FRAP.

Minister je nato dodal, da je Franco sklenil pomilostiti ostalih šest obsojencev. Ti so Jose Antonio Gardemdia Artola, Manuel Blanco Chivite, Vladimir Fernandez Tovar, Concepcion Tristan Lopez, Maria Jesus Dasca Panelas in Manuel Canaveras de Gracias, katerim so kazni spremenili v doživetje.

Kot je znano, so vseh enajst antifašistov obsodili na smrt zaradi uboja policistov na štirih ločenih procesih. Dva procesa sta potekala po proceduri, ki jo predvideva novi zakon proti terorizmu, zaradi česar proti razsodbam ni bil možen priziv. Ostala dva procesa pa sta potekala po normalnem postopku (normalnem seveda za španske razmere, ker so bile tudi v tem primeru vse pravice obtožencev poteptane), obsojenci pa so vložili priziv. Dosele ni bilo vesti, da bi vojsko prizivno sodišče proučilo njihov priziv, očitno pa je bil priziv vsem obsojencem zavrnjen.

Španski zakon predvideva, da za izvršitev smrtnih obsodb mora preteči najmanj 12 ur od potrditve razsodb s strani vlade, zaradi česar je mogoče domnevati, da bodo antifašiste usmrtili jutri ob zori. Krajev usmrtili ne najavljajo, verjetno bo to v zaporih, kjer so obsojenci na smrt trenutno zaprti. Ko bi razsodbo ne izvršili jutri, bi morali počakati do ponedeljka, kajti v »ekstremni« Španiji je prepovedano moriti ob nedeljah in praznikih. Glede načina usmrtilve se ni znano, ali se bodo krvniki poslužili srednjeveške »garrote«, ali pa bodo obsojence ustrelili.

Naj še navedemo, da je minister za informacije povedal, da je bila vlada povsem soglasna v današnjih sklepih, s čimer je demantiral vesti, po katerih naj bi kar osem ministrstev Francovo vlado grozilo z odstopom, ko bi »caudillo« ne pomilostil obsojencev. Minister je po-

Popolno nesoglasje v OPEC glede nove cene petroleja

DUNAJ, 26. — Verjetno niti danes ne bo dokončan sklep o novi ceni petroleja. Med ministri držav izvoznikov nafte, ki so članice OPEC, vlada namreč še vedno popolno nesoglasje, tako da grozi celo razbitje organizacije. Današnje zasedanje na Dunaju se je začelo z veliko zamudo, ker so morali čakati na povratek saudskega petrolejskega ministra Jamanija, ki je sinoči odpotoval v London, ker na Dunaju ni mogel dobiti telefonske zveze s svojo vlado. Toda kmalu po začetku so sejo znova prekinili ter

se nato spet sestali zvečer. V trenutku, ko poročamo, seja še traja, medtem ko so številni udeleženci zasedanja že izrazili dvome v možnost skorajšnjega sporazuma. Predstavniki Saudske Arabije namreč vztrajajo na zahtevi, naj bi nafte ne podražili za več kot 5 odstotkov, češ da bi zahodna gospodarstva, ki jih pretresa huda kriza, ne mogla prenesti višje podražitve. Njegovo stališče podpira le Kuvajti, medtem ko se ostalih devet držav zavzema za znatno večje zvišanje cene, češ da to nujno zaradi naraščajoče sve-

tove inflacije. Iranski predstavnik se je izrekel za podražitev v višini okrog 15 do 16 odstotkov, ni pa izključil možnosti, da bi podražitev vedel v dveh fazah. Zastopnik arabskih emiratov pa je dal kompromisni predlog, naj bi ceno nafte zvišali za 12 odstotkov, nato pa naj bi to ceno »zamrznilo« do konca leta 1976. To rešitev je podprl tudi venezuelski minister.

(Na sliki: saudski petrolejski minister Jamani ob povratku iz Londona na Dunaj.)

Vse demokratične sile pozdravljajo dokončno ureditev odnosov med Italijo in Jugoslavijo

Izjave poudarjajo stvarne gospodarske in druge koristi za Trst in deželo, utrjevanje dobrega sosedstva, zaščito obeh manjšin in nadaljnji razvoj obmejnega sodelovanja

«Trst, vključen v Italijo, je za svoj razvoj izbral pot miru in mednarodnega sodelovanja in to pot je treba potrditi in braniti pred vsakršno nevarnostjo, ki bi lahko povzročila našemu mestu in vsej deželi novo, neizmerljivo škodo.» Tako se začne včerajšnja izjava pokrajinskega tajništva Kršćanske demokracije in nadaljuje, da je «treba izredno jasno in tudi ne glede na najavljene korake parlamenta in vlade za prihodnji teden, poudariti nekatere osnovne izbere italijanske politike za Trst zato, da se zoperstavi polemičnim in instrumentaliziranim stališčem, kakor tudi tezi, ki odraža nevarnost za bodočnost mesta, za napredek dežele in za sam mednarodni položaj demokratične Italije.

Ze dolgo let je tega — nadaljuje nota KD — se je uveljavilo prepričanje, da je edina pot za rešitev razvoja Trsta, za ustvarjanje realističnih perspektiv za bodočnost prebivalstva, katerega so vojni in povojni dogodki že tako močno prizadeli, pot miru, sodelovanja in mednarodnega ovrednotenja, pot o krepitev prijateljskih odnosov s sosednimi državami, kar vse so nujni pogoji, da mesto, pa čeprav v spremenjenih pogojih, prevzame novo evropsko vlogo na gospodarskem, družbenem in kulturnem področju.

Ti cilji — nadaljuje nota KD — h katerim se je težilo s pogumnim premagovanjem spominov na tragično preteklost, ki so se sedaj razlog za grenkobo, so postopno postal konkretna stvarnost in jih je zato treba ščititi in braniti v interesu Italije in Trsta: stvarnost odznanja in stikov, srečanj in pobud, ustvarjanja novega ozračja sožitja in sodelovanja med sosednimi narodi v obojestransko korist.

Sedaj je treba jasno povedati — nadaljuje izjava KD — da prinaša zagotavljanje pravnega statusa cane B, kar počenja nekateri krogi in skrajne desničarske sile, potem ko je ta že več kot 20 let pod jugoslovansko upravo, in dopuščati možnost ali miselnost pridržke za bodoče zahteve s strani Italije zanesljiv prelom s sosednjo Jugoslavijo in bi v skrajnih posledicah ponovno pahnilo ta del Evrope v ozračje hladne vojne s tiskovnim opiranjem celotnega vprašanja Trsta. Razumljivo odpiranje globokih ran v duševnosti istih ljudi je še enkrat posledica izgubljene fa-

siistične vojne in njenih tragičnih posledic. Na to ni mogoče odgovoriti s gojenjem iluzij, temveč odgovorno za gradivno bodočnost, ki bo ustvarila močno kulturno, so cialno in gospodarsko soodvisnost teh obmejnih področij.

KD namreč meni, da je sodelovanje med državami ne pa spori in pričejanje tista pot, ki zagotavlja tudi valorizacijo kulturnega in družbenega premoženja in običajev, ki jih predstavljajo italijanske tradicije v Istri, v bolj poudarjeni odprtosti in človeškem sodelovanju med mejnimi področji.

Iz teh razlogov — nadaljuje nota KD — je treba odločno odbiti spekulacije in instrumentaliziranje ker je v globokem nasprotju s potjo, ki so jo po letu 1954 hodile vse demokratične vlade naše države in ki je dobila potrditve tudi v programskih izjavah predsednika Mora in v nedavnem poročilu ministra Rumorja v komisiji za zunanje zadeve poslane zbornice. Napor italijanske vlade stremi k premostitvi težav, ki so nastale med Italijo in Jugoslavijo, s čimer v celoti so glasajo tudi krajevna izvoljena predstavništva in demokratične sile, ki so ponovno izrazile željo po ureditvi vseh še vedno odprtih problemov med obema državama.

V tem okviru — pravi nota — je deželna in tržaška KD ponovno predložila osrednjim organom stranke in pristojnim organom vlade nujnost, da se v okviru odnosov med Italijo in Jugoslavijo zagotovi boljši pogoji za gospodarski razvoj Trsta in mednarodna vloga nasloje pristanišča, industrijsko sodelovanje, sodelovanje med pristanišči in v turizmu z nujno podporo infrastrukture, v okrevitvi prometa blaga in ljudi med obema državama, ohranitev in izboljšanje obstoječih olajšav za obmejne ljudi in trgovino, rešitev vprašanja zapuščene dobrin, boljša zaščita manjšin, italijanske v Istri in na Reki ter slovenske v Italiji.

KD zato meni, da je treba stališče, ki ga bo italijanska država preko vlade in parlamenta sprejela, soditi v interesu Italije in Trsta v luči teh osnovnih ocen in v realistični perspektivi mednarodnih odnosov.

Pokrajinsko tajništvo PSI je v zvezi z vestmi o verjetnem sporazumu med Italijo in Jugoslavijo o dokončni ureditvi meje v tiskovnem sporočilu ugotovilo, da bo sprejem takega sporazuma — še nadalje iz-

boljšal odnose med Italijo in Jugoslavijo in da bo poleg tega predstavljala element stabilnosti in evropskega položaja.

Kolikar se utrudi stanje, ki ga dejansko ni mogoče več spreminjati, se namreč za vedno končajo zainteresirane in umetne polemike, katerih so se v zadnjih letih posluževali skupine, ki so bile zainteresirane, da se poslabšajo odnosi med Italijo in Jugoslavijo in tudi mednarodni krogi, ki teže k oživljanju hladne vojne v Evropi. Zaradi tega je zelo resna in nevarna dejavnost tistih, ki delujejo proti sporazumu med Italijo in Jugoslavijo, ker lahko tako delovanje povzroči napetost in lahko ogroža dobre odnose med obema državama. Vsi ti so bolj ali manj zavestni dediči fašizma, ki je predvsem odgovoren za tragične dogodke na našem področju. Njimi morajo demokratične sile odgovoriti,

tako da bo prišla do izraza nespornost volja Trsta, ki želi ohraniti in razvijati prijateljske odnose med Italijo in Jugoslavijo.

Pokrajinsko tajništvo PSI poleg tega izraža željo, da bo sprejem teh sporazumov poleg nujnega izboljšanja odnosov med državama, zagotovil, tako na pravni kot na dejanski osnovi, čim širša jamstva za italijansko etnično skupino, ki živi v Jugoslaviji in za slovensko v Italiji.

Uradno sporočilo je izdalo tudi pokrajinsko tajništvo PSDI, ki predvsem pravi, da ne more izreči sodbe o morebitni «formalni predaji pravic nad cono B» in nadaljuje, da so socialdemokrati že pred časom sprejeli realistična stališča in da je povratek dejanske suverenosti sedaj nemogoč, ker lahko samo ogroža škodljivo logiko avanturizma.

(Nadaljevanje na zadnji strani)

OSREDNJA TEMA DRUGEGA DNEVA POSVETA O SLOVENSKEM ŠOLSTVU

Zanimiv prikaz statističnih podatkov o nižjih in višjih srednjih šolah

Referat prof. Pertotove o nižji srednji šoli v Trstu in prispevek Verene Korsić o goriških maturantih - Prof. Viljem Černo o šolstvu v Benotški Sloveniji - Danes je na sporedu vrsta referatov in sklepna razprava

Včeraj se je v mali dvorani Kulturnega doma nadaljeval posvet o slovenskem šolstvu v Italiji, ki ga je organiziral Slovenski raziskovalni inštitut SORI. Včerajšnjemu zasedanju je predsedoval član raziskovalnega odbora inštituta prof. Aleš Lokar.

Drugi dan je bil namenjen podrobni informaciji o tem, kakšna je danes naša šola, kdo v njej poučuje in kdo jo obiskuje. Slišali smo vrsto izredno zanimivih podatkov, ki, čeprav bi se lahko marsikomu zdeli suhoparni, prvič seznanjajo našo javnost s številnimi problemi, s katerimi se mora vsak dan spoprijeti naša zamejska šola.

Med včerajšnjimi referati naj navedemo predvsem poročilo dr. Karla Šiškovca o pravni ureditvi slovenskega šolstva, referat Pavla Štrana o številnem razvoju slovenskih šol in analizi maturantov višjih srednjih šol in univerzitetnih študentov, referat Sergija Lipovca o socialnem statusu dijakov naših višjih srednjih šol in naših šolnikov ter statistično obdelavo ankete, ki so jo Marta Ivasić, Nadja Filipčič in Suzi Pertot izvedle v nižji srednji šoli pri Sv. Jakobu. Vse te štiri referate objavljamo v daljšem izveščku na četrti strani, zato bomo prešli k referatu prof. Nade Pertotove o problematiki nižje srednje šole.

Ta referat zajema obdobje od šolskega leta 1963-64, ko je bila s šolsko reformo v Italiji ustanovljena enotna srednja šola, pa do današnjih dni. Pertotova uvodoma pravi, da smo enotno srednjo šolo prejeli s različnimi občutki: pozdravili smo dejstvo, da je šola prenešala otrokom odločitev življenjskega poteka na 14. oz. 15. leto starosti, obenem pa smo obžalovali ukinitev slovenskih strokovnih zavodov, za katere še danes nimamo nadomestila.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot primer je predavateljica navedla letošnje maturante. V letu 1967/68 se je v prvi razred nižje srednje šole vpisalo 242 dijakov. Tri leta kasneje je bil nižji tečajni izpit opravilo 186, od teh pa se jih je 122 vpisalo na slovenske višje srednje šole, ki jih je brez ponavljanja razredov uspešno dokončalo 108, torej 134 ali nad 55 odstotkov manj od vpisa v nižjo srednjo šolo. Pozna se nam pomankanje poklicnih šol, ki so zgolj italijanske.

Referat nato navaja število vpisanih v prve razrede nižje srednje šole in število dijakov, ki opravijo tečajni izpit. Vpis v prvi razred raste iz leta v leto in letos smo dosegli rekordno število 199 vpisanih, nižji tečajni izpit je v zadnjih letih opravilo nad 200 dijakov. Važnejše pa je seveda vedeti, koliko od vpisanih otrok pride v tretje leto od tečajnega izpita. Podatki zadnjih let nam kažejo, da skoraj 90 odstotkov naših dijakov opravi nižjo srednjo šolo v tretje leto, večina ostalih pa v štirih letih. Izpad dijakov, ki so dopolnili 15. leto, pa niso še dokončali nižje srednje šole, se omejuje na nekaj enot letno.

Zanimiv je tudi pregled gibanja števila naših dijakov v celotnem času njihovega šolanja. Kot

Poročilo šentjabskega ravnateljskega sveta za šolsko leto 1974-75

Stanje šol didaktičnega področja delo sveta in zahteve za bodočnost

S pooblastitvenimi odloki, ki so stopili v veljavo leta 1973, je šola v Italiji dobila novo socialno in demokratsko strukturo, odprto vsem čim večji javnosti. Upravičeno pričakovati smo se v duhu novih zakonov udeležiti volitev 9. februarja t. l. Te so potekale v najlepšem redu.

Izvoljeni predstavniki smo se takoj zbrali, da bi reševali probleme, skupne vsem šolam, kakor tudi probleme posameznih šol našega didaktičnega področja. Svet didaktičnega področja pri Sv. Jakobu v Trstu se je v minulem letu sestel sestral. Na prvi seji je iz svoje srede izbral predsednika in izvršni odbor.

To kratko poročilo naj bo prežet del našega sveta v minulem šolskem letu kakor tudi prikaz stanja, v katerem se nahajajo naše šole in zahtev za bodočnost.

Didaktično področje pri Sv. Jakobu v Trstu obsega pet šol v bližini središča ali v neposredni bližini mesta: Sv. Jakob, šola »Dragotin Kette«, šola v Ul. Donadoni, šola v Šklednju in šola pri Sv. Ani.

Te šole je v minulem letu obiskovalo 185 učencev, učni moči je bilo 21 in 4 učiteljev verouka, tajnik in ravnatelj, število neučnega osebja pa je bilo 6.

Stanje na teh šolah je bilo vse pretežno zadovoljivo. Starše so stare, higijenske naprave zastarele, pomankljive ali nezadostne. Na splošno manjkajo prostori. Najprej učilnice: v Donadonijevi ulici je en razred premišljen v župnijsko stavbo, v Šklednju je izmenični pouk; manjkajo prostori, kamor bi spravljali in shranjevali šolska učila in didaktične pripomočke, manjkajo tudi telovadnice. Stranišča so v zelo slabem stanju, zamazana in nepo- beljene učilnice, čiščenje je površno in nezadostno.

Že več let smo pošiljali vloge na pristojne oblasti, da bi odpomogle temu nevarnemu stanju. V teku tega šolskega leta so občinska podjetja, ki skrbijo za vzdrževanje stavb, po dolgem molčevanju in premetosti zapletenih birokratskih zaprek vendarle dobila nalogo, naj popravijo stranišča pri Sv. Jakobu in v Donadonijevi ulici (to so naredili dela samo polovično) ter so prepletkali šolske prostore (delno) pri Sv. Jakobu, kjer smo, po prizadevanju staršev, dobili še eno učilnico. Pristojne oblasti so nam ob- obljube tudi prepletkanje učilnic pri Sv. Ani in dodelitev novih klopi za šolo v Šklednju.

Takoj na začetku se je pokazala potreba po sestavi pravilnika, ki naj ureja delovanje izvoljenih or- ganov ter odnose do šolskih oblasti, kakor do staršev in učencev. Skle- nili smo, da bodo seje odprte po- vabljenim izvedencem, da bi lahko pomagali pri delu. S posebno reso- lucijo je svet zahteval samostojne šolske okraje za slovenske šole v deželi.

Ob izgedu fašističnih skrajne- nežev na slovenske šole, je svet po- stal pristojnim oblastem svetovno resolucijo, ki zahteva varnost in zaščito naših šol in prosvetnih us- tanoval.

Svet se je zanimal na splošno za razvoj šole. Konkretno je podprl vse pobude, ki so stremele po čim bolj popolnemu delovanju šole: pri- ljudski univerzi je dosegel, da se v prihodnjem šolskem letu razpi- šejo tečaj angličine in likovnega pouka in podprl je tudi vsakovr- sne pošolske dejavnosti.

Ob tridesetletni osvoboditve je pomagal šolskemu osebju pri obis- ku spomenika žrtve nacifašizma v Rižarni in je dal pobudo za vse ostale kulturne in športne dejav- nosti, ki so jamstvo za razvoj in blaginjo naše šole.

V smislu novih odlokov je nepoj- mljivo, da en sam ravnatelj skrbi za 2 didaktični ravnateljstvi, ki prak- tično zaobijata vse mesto, nam- reč šentjabskega in svetovianskega, z devetimi šolami. Zato zahtevamo, da se čimprej razpiše natečaj za vsa slovenska ravnateljstva naše dežele, toda istočasno, da se takoj imenuje namestnik za vsako ravn- teljstvo posebej, dokler ne bo

izpolnjeno mesto po natečaju. Posebno hvale vredna je bila pobuda o psihopedagoški službi, ustanovljeni letos, s katero smo imeli priliko se seznaniti in ceniti njegovo delovanje. Prav te dni smo zvedeli, da so to službo ukinili. Zato svet poziva šolsko skrbništvo, da takoj obnovi prepotrebno službo, ki naj ne bo omejena, kakor v preteklosti, na neznan čas.

Šolsko skrbništvo naj z ustre- znimi podporami omogoči trajno de- lovanje tega socialnega aparata, ki ni samo potreba posameznikov, ampak nujna današnje družbe. Svet nadalje upa, da bo nakazilo, ki ga bo šolsko skrbništvo dalo v bodo- če šolam našega didaktičnega rav- nateljstva, lahko zadostilo potrebam naših šol (doslej je bil ta zne- sek naravnost smešen za kritje teh potreb). Obsojamo na tak na- čin nakupovanja, ki nas sili, da se poslužujemo le določenih trgovin.

Svet zahteva, da so vse uradne listine, kakor tudi dopisovanje med šolskimi oblastmi in svetom, v slo- venskem jeziku.

Na koncu se enkrat opozarjamo šolske oblasti na nujno zahtevo po samostojnih šolskih okrajih za slo- venske šole v naši deželi.

Če bomo v duhu novih odlokov v novem šolskem letu skrbeli za razvoj in blaginjo šole in delovali v ta namen, bomo gotovo dosegli zavidljive uspehe, ki bodo nam v čast, opravičilo za naš trud in poročilo za boljše bodočnost družbe.

Popoldne ob 15. uri bo nastopila godba na pihala iz Brega, mešani pevski zbor »France Prešeren« iz Boljuncu, folklorna skupina »Stu- lica«, ki je vsem prav dobro znana ter folklorna skupina »Santa Gori- zia«, katero je ustanovila skupina kmetrov pred skoraj petdesetimi leti in je že nastopila po vsej Italiji in drugih državah: v Jugoslaviji, Fran- ciji, Nemčiji, Švici, Španiji in Av- striji. Za veselo razpoloženje bo i- gral ansambel »Pomlad«, plesa pa ne bo, kot je bilo pomotoma javljeno.

V tovarni La Giulia so delavci včeraj stavkali pol ure v znak pro- testa proti ravnateljstvu, ki ne spo- štuje, tako je rečeno v sindikalnem sporočilu, pred dvema mesecema sklenjene tovarniške pogodbe.

● V razstavnem salonu Mehlo v No- vi Gorici je odprta razstava likovnih del Borisa Jesiha. Odprta bo ob de- lavnikih do 10. oktobra.

V goriškem pokrajinskem svetu Vse demokratične stranke pozdravljajo sporazum o končni ureditvi meje med Italijo in Jugoslavijo

Simočnja se pokrajinskega sveta v Gorici je dokazala, da so pri- vprašani dokazno ureditvi državne meje med Italijo in Jugo- slavijo mislovec docela osamljeni in da se demokratične stranke zave- zujejo za čim hitrejšo usklajevanje sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. Vprašanje ureditve meje je načel osamljeni fašistični svetovalec Pe- droni, ki je napadel Morovo vlogo, češ, da izdaja državne interese. Svoj govor je zaključil s težavo, ker so ga z živahnimi klici prekri- njali ne le svetovalci, marveč tudi številno občinstvo.

Medtem ko je socialdemokrat Compagnone, ki je predsedoval seji, izrekel željo, da bi bile časopisne vesti o ureditvi meje neosnovane, je demokratičan Revorito dejal, da poskušajo krščanska demokracija me- ni, da je treba mejo, ki dejansko obstaja že 30 let, v skupnem inter- esu obeh sosednih držav tudi prav- no dokončno čimprej urediti.

Komunisti Poletto je izrazil svoje zadovoljstvo za ureditev obmejnega vprašanja tudi v duhu konference o evropski varnosti, ki je bila v Helsinkih. Pozval je tudi pokrajins- ko upravo, naj se jutri udeleži v praporom partijske svečanosti v Podgori. Socialisti Competa je de- jal, da je tokrat rimska vlada s pomočjo in podporo vseh demokra- tičnih sil, in seveda, z izjemo fašis- toev, imela pogum dokončno urediti obmejno vprašanje, ki bo prineslo še več prijateljstva med Italijo in Jugoslavijo.

Po tej debati se je pričela raz- prava o ostavki dosedanjega pokra- jinskega predsednika, republikanca Marina.

Interpelacija KPI o prosti coni

Komunistični občinski svetovalec Chalarou, Batello, Pirella, Coccanti, Zlatarou, Branjak, so poslali zbirno interpelacijo o postopku obnovitve zakona o prosti coni. Župan bi mor- al povedati ali ima namen na pod- lagi še vedno veljavne resolucije, ki jo je lani sprejel občinski svet, vključiti v dnevni red občnega sveta razpravo o novem zakonu, ob- vestiti svetovalce in prebivalstvo o nameni vlade povabiti ponovno par- lamentarce, da se o stvari spet raz- pravi.

Interpelacija PSI

Na podlagi protesta petdesetih pre- bivalcev ulic Fatti in Garzaroli, ki so poslali protestno pismo občinski upravi, da sta ulici v obupnem stan- ju in da občina za njihovo uredi- tev sploh ne skrbi, so svetovalci PSI Waltritsch, Del Bon, Nanut in Sanzin poslali županu interpelacijo, s katero zahtevajo, da občinska u- prava čim prej ugodi upravičenim zahtevam prebivalcev.

Jutri v Podgori omejen promet

Goriški župan je, upoštevajoč prošnjo krajevne sekcije Zdrženja partizanov, za jutri prepovedal av- tomobilski promet, od 9.30 do približno 12.30, po podgorških ulicah in sicer v ulicah Brigata Cuneo in 4. novembra, od železniškega pod- vožja do križišča pri Grojni. V Pod- goro bodo lahko prišla samo vozila udeležencev proslave in bivajočih v Podgori.

Temu uradnemu poročilu dodajmo še vest, da bodo udeleženci lahko parkirali avto na vseh podgorških ulicah in tudi v prostornem parki- rišču predlinde. Sem se lahko pri- de iz južne strani. Promet bodo u- redili mestni redarji.

Za okrepitev krvodajalstva

Deželni odbor za higieno in zdravstvo Tripani je predčerašnjim sprejel predsednika deželnega in pokrajinskega krvodajalcev. Govorili so o dosedanjem delu zdru- žen in o programih za bodoča pri- zadevanja v občo družbeno korist.

Odbornik Tripani je predstavnikom krvodajalcev orisal glavne norme novega deželnega zakona št. 38, iz letošnjega leta, ki v marsičem spreminja prejšnja pravila krvodajalstva v naši deželi. Med drugim bo deželna uprava od 1. oktobra letos priznavala krvodajalcem, ki pripadajo kategoriji neodvisnih de- lavcev, primerno odškodnino za za- mujen zaslužek med dajanjem krvi. Višino odškodnine bo določil s po- sebnim odlokom deželni odbor.

Občinski tajnik dr. Bukovec premiščen v Trbiž

Občinski svet v Sovodnjah in ob- čani se zahvaljujejo občinskemu taj- niku dr. Stefanu Bukovcu za njegovo priaznavnost, ki jo je pokazal s svojim službovanjem v tej ob- čini, ter mu želijo obliki uspehov na novem službenem mestu v Trbi- zu v Kanalski dolini, kamor je bil premiščen, ko je bil povisan v višjo kategorijo občinskih tajnikov.

Sestanek med odborniki prosvetnega društva in SPZ

Člani prosvetnega društva v Sovodnjah imajo za to sezono poln koš načrtov

Poleg tradicionalnih prireditev, nameravajo ustanoviti dramsko skupino in tudi mešani pevski zbor - V pripravi so predavanja in razni tečaji

Tudi prosvetni delavci v Sovod- njah se pridno pripravljajo na je- senko - zimsko sezono. Izdelali so precej obširen program, ki so ga obrazložili na skupnem sestanku od- bora domačega prosvetnega dru- štva s člani predsedstva Slovenske prosvetne zveze. Sestanek je bil v Kulturnem domu, vodil ga je dru- štveni predsednik Emil Tomičič. Slovensko prosvetno zvezo pa so za- stopali Marko Waltritsch, Danilo Nanut in prof. Leopold Devetak. To je bila, kot je društveni predse- snik poudaril, prva seja novega odbora, ki je bil izvoljen na nedavnem ob- čnem zboru, z vodstvom SPZ.

Sovodnjeno prosvetno društvo bo imelo v prihodnji sezoni vrsto tradi- cionalnih prireditev. V sodelovanju s kmeti nameravajo prirediti tradi- cionalno martinovanje, ki so ga v Sovodnjah obudili že pred nekaj leti. Gre za star običaj, ki so ga potegnili iz pozabe. Sovodenjci, ki

se potegnili iz pozabe naše narodne noše in plesu, so tudi za ta običaj, ki že spada v našo folkloro, začeli skrbeti. Nato bo na vrsti miklavže- vanje in v Kulturnem domu bodo obdarjeni vsi otroci, ki obiskujejo osnovno šolo in vrtec.

V februarju bo Prešernova pro- slava. Za to priliko bodo našti- rali posebno igro, posvečeno naše- mu največjemu pesniku, in s to bo- do lahko nastopili tudi v drugih prosvetnih društvih na Goriškem. Nekaj podobnega bodo tudi v letu 1976 priredili tudi za praznik žena 8. marec. Tudi pust bodo praznovali v društvih prostorih po že usta- njeni navadi. Prosvetni delavci bo- do v prihodnjem letu prireditve po- letnega praznika pustili domačim športnikom, ki bodo praznovali 20- letnico ustanovitve športnega od- seka.

Ljudsko prosvetno društvo v So- vodnjah pa imajo še celo vrsto na- črtov, ki so pa seveda vezani na številne težave organizacijskega značaja, ki pa jih bodo skoro goto- vo znali, tudi s pomočjo SPZ, pre- magati, kot so že v prejšnjih letih premagali druge podobne težave. V misli imajo predvsem gradnjo o- dru, s čimer bi povečali kapaciteto dvorane v Kulturnem domu. V letoš- nji sezoni nameravajo prirediti cik- lus filmskih predstav, kjer bi kri- tično obrazložili vsebino prikazanih del. Precej govora je o prireditvi po- učnih predavanj in tudi tečajev. Številni domačini so izrazili željo po ustanovitvi mešanega zbora in, kot smo že zgoraj omenili, tudi po ustanovitvi dramske družine.

Odborniki prosvetnega društva v Sovodnjah so analizirali vrsto idej o bodočem delovanju in s tem doka- zali, da ne pomijejo, da mora pro- svetno društvo hoditi izključno po poti, ki so nam jo začrtale čitalnice s programi, ki so bili pripravi pa- za čase pred sedemdesetimi leti. Pro- svetno društvo mora postati središče vsega kulturnega in družabnega de- lovanja v vasi in da bo tako, nam daje najboljšo garancijo mlad ob- bor prosvetnega društva. Sicer pa ne bodo zaradi teh novih prijemov zanemarili dosedanjih oblik delo- vanja prosvetnega društva, kot so delovanje Noneta, delovanje folklor- ne skupine, pomoč Glasbeni mati- ci, itd.

S svoje strani pa so zastopniki SPZ dali priznanje za številne nove predlagane pobude in ne le obljubi- li tudi svojo pomoč, marveč izrazili tudi željo, da bi prišlo do takih, in še drugih pobud, v vseh naših krajih, kjer delujejo slovenska pro- svetna društva.

Mladenč se je zaletel z avtomobilom v drevo

Neprevидnost je včeraj popoldne botrovala prometni nesreči, ki se je pripetila v Drevovalu Virgilio in pri kateri se je poškodoval 25-letni delavec Virgilio De Marchi iz Ul. Brigata Pavia 29. Mladenč je za- sebnim avtomobil, fiat 850 GO 49552, vozil proti središču mesta, ko je zaradi prevelike hitrosti na ovinku izgubil oblast nad vozilom in silo- vitno trčil v drevo. V goriški bol- nišnici, kjer so ponesrečenca takoj od- peljali, so mu ugotovili zlom leve roke, zaradi česar se bo moral zdraviti 30 dni.

POPRAVEK

V včerajšnjem poročanju o po- grebu prof. Rada Bednarika se nam je vrnila neljuba pomota, ko smo zapisali, da se je od pokojnika po- slovilo, v imenu Kluba starih goriš- kih študentov, France Gorič. V resnici je od odprtem grobu go- voril v tem svojstvu Ludvik Zor- zut. Za neljubu napako se opro- ščamo.

JUTRI, 28. septembra: Ob 16.00 kolesarsko tekmovanje. Zvečer nastop godbe na pihala iz Anhovega, priziganje kresov ter recital partizanskih pesmi, ki ga bodo izvedli člani tržaškega Stalnega slovenskega gledališča.

JUTRI, 28. septembra: Ob 9.00 shod in spre- vod. Ob 10.00 odkritje in blagoslov spomenika. Ob 10.30 slavnostni govor.

V kulturnem delu sodelujejo Tržaški partizanski pevski zbor, godba na pihala iz Anhovega, moški pevski zbor iz Pod- gore ter učenci slovenske in italijanske osnovne šole iz Podgore.

Krajevna sekcija Vsestranskega združenja partizanov Italije v Podgori prireja, ob sodelovanju goriške občinske uprave,

ODKRITJE SPOMENIKA PADLIM V NOB IZ PODGORE

SPORED

DANES, 27. septembra: Ob 16.00 kolesarsko tekmovanje. Zvečer nastop godbe na pihala iz Anhovega, priziganje kresov ter recital partizanskih pesmi, ki ga bodo izvedli člani tržaškega Stalnega slovenskega gledališča.

JUTRI, 28. septembra: Ob 9.00 shod in spre- vod. Ob 10.00 odkritje in blagoslov spomenika. Ob 10.30 slavnostni govor.

V kulturnem delu sodelujejo Tržaški partizanski pevski zbor, godba na pihala iz Anhovega, moški pevski zbor iz Pod- gore ter učenci slovenske in italijanske osnovne šole iz Podgore.

Krajevna sekcija Vsestranskega združenja partizanov Italije v Podgori prireja, ob sodelovanju goriške občinske uprave,

ODKRITJE SPOMENIKA PADLIM V NOB IZ PODGORE

SPORED

DANES, 27. septembra: Ob 16.00 kolesarsko tekmovanje. Zvečer nastop godbe na pihala iz Anhovega, priziganje kresov ter recital partizanskih pesmi, ki ga bodo izvedli člani tržaškega Stalnega slovenskega gledališča.

JUTRI, 28. septembra: Ob 9.00 shod in spre- vod. Ob 10.00 odkritje in blagoslov spomenika. Ob 10.30 slavnostni govor.

V kulturnem delu sodelujejo Tržaški partizanski pevski zbor, godba na pihala iz Anhovega, moški pevski zbor iz Pod- gore ter učenci slovenske in italijanske osnovne šole iz Podgore.

Krajevna sekcija Vsestranskega združenja partizanov Italije v Podgori prireja, ob sodelovanju goriške občinske uprave,

ODKRITJE SPOMENIKA PADLIM V NOB IZ PODGORE

SPORED

DANES, 27. septembra: Ob 16.00 kolesarsko tekmovanje. Zvečer nastop godbe na pihala iz Anhovega, priziganje kresov ter recital partizanskih pesmi, ki ga bodo izvedli člani tržaškega Stalnega slovenskega gledališča.

JUTRI, 28. septembra: Ob 9.00 shod in spre- vod. Ob 10.00 odkritje in blagoslov spomenika. Ob 10.30 slavnostni govor.

V kulturnem delu sodelujejo Tržaški partizanski pevski zbor, godba na pihala iz Anhovega, moški pevski zbor iz Pod- gore ter učenci slovenske in italijanske osnovne šole iz Podgore.

Krajevna sekcija Vsestranskega združenja partizanov Italije v Podgori prireja, ob sodelovanju goriške občinske uprave,

ODKRITJE SPOMENIKA PADLIM V NOB IZ PODGORE

DESETO MITELEVROPSKO SREČANJE SE PRIČNE DANES

Slovensko slikarstvo zavzema važno mesto v poročilih na srednjeevropskem srečanju

Poročila so objavili prof. Emilijan Cevc, prof. Milko Renar in prof. Damjan Prelovšek

Stiri dni, od danes do torka, bodo ljubitelji likovne umetnosti la- hko poslušali vrsto zanimivih refe- ratov o likovni umetnosti v deželah srednje Evrope v razdobju od zad- nih let prejšnjega stoletja do sredi- ne prve polovice sedanjega. Letošnje »mitelevropsko« srečanje je nam- reč posvečeno slikarstvu in ker sta Dunaj in Praga, tako v letih hab- sburške monarhije, kot tudi v prvih letih po prvi svetovni vojni, pome- nila zelo veliko za likovne umetni- ke, je jasno, da bo poročanje o tem času zelo zanimivo.

Sočasno, danes zjutraj, takoj po uradni otvoritvi srečanja, bodo od- priji tudi retrospektivni razstavo goriškega slikarja Bolaffia. Današ- nja otvoritev bo ob 10.30, uvodno besedo bo imel prof. Antonio Mo- rassi.

Podoben program naslednjih dni predvideva predavanja in razne po- sege v predpoldanskih urah vsak dan, popoldne pa bodo na vrsti sre- čanja le danes in v ponedeljek.

Omenimo zanimive slovenske po- sege v diskusijo. Prof. Emilijan Cevc bo govoril danes popoldne o začetkih slovenskega modernega si- karstva, prof. Milko Renar bo v ponedeljek popoldne govoril o slo- venskih slikarjih, ki so živeli in de- lali v Gorici v prvi četrtini tega stoletja, v terek zjutraj pa bo prof. Damjan Prelovšek iz Ljubljane po- ročal o modernem slikarstvu Jože- fa Plečnika.

V tovarni La Giulia so delavci včeraj stavkali pol ure v znak pro- testa proti ravnateljstvu, ki ne spo- štuje, tako je rečeno v sindikalnem sporočilu, pred dvema mesecema sklenjene tovarniške pogodbe.

● V razstavnem salonu Mehlo v No- vi Gorici je odprta razstava likovnih del Borisa Jesiha. Odprta bo ob de- lavnikih do 10. oktobra.

V goriškem pokrajinskem svetu Vse demokratične stranke pozdravljajo sporazum o končni ureditvi meje med Italijo in Jugoslavijo

Simočnja se pokrajinskega sveta v Gorici je dokazala, da so pri- vprašani dokazno ureditvi državne meje med Italijo in Jugo- slavijo mislovec docela osamljeni in da se demokratične stranke zave- zujejo za čim hitrejšo usklajevanje sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. Vprašanje ureditve meje je načel osamljeni fašistični svetovalec Pe- droni, ki je napadel Morovo vlogo, češ, da izdaja državne interese. Svoj govor je zaključil s težavo, ker so ga z živahnimi klici prekri- njali ne le svetovalci, marveč tudi številno občinstvo.

Medtem ko je socialdemokrat Compagnone, ki je predsedoval seji, izrekel željo, da bi bile časopisne vesti o ureditvi meje neosnovane, je demokratičan Revorito dejal, da poskušajo krščanska demokracija me- ni, da je treba mejo, ki dejansko obstaja že 30 let, v skupnem inter- esu obeh sosednih držav tudi prav- no dokončno čimprej urediti.

Komunisti Poletto je izrazil svoje zadovoljstvo za ureditev obmejnega vprašanja tudi v duhu konference o evropski varnosti, ki je bila v Helsinkih. Pozval je tudi pokrajins- ko upravo, naj se jutri udeleži v praporom partijske svečanosti v Podgori. Socialisti Competa je de- jal, da je tokrat rimska vlada s pomočjo in podporo vseh demokra- tičnih sil, in seveda, z izjemo fašis- toev, imela pogum dokončno urediti obmejno vprašanje, ki bo prineslo še več prijateljstva med Italijo in Jugoslavijo.

Po tej debati se je pričela raz- prava o ostavki dosedanjega pokra- jinskega predsednika, republikanca Marina.

Interpelacija KPI o prosti coni

Komunistični občinski svetovalec Chalarou, Batello, Pirella, Coccanti, Zlatarou, Branjak, so poslali zbirno interpelacijo o postopku obnovitve zakona o prosti coni. Župan bi mor- al povedati ali ima namen na pod- lagi še vedno veljavne resolucije, ki jo je lani sprejel občinski svet, vključiti v dnevni red občnega sveta razpravo o novem zakonu, ob- vestiti svetovalce in prebivalstvo o nameni vlade povabiti ponovno par- lamentarce, da se o stvari spet raz- pravi.

Interpelacija PSI

Na podlagi protesta petdesetih pre- bivalcev ulic Fatti in Garzaroli, ki so poslali protestno pismo občinski upravi, da sta ulici v obupnem stan- ju in da občina za njihovo uredi- tev sploh ne skrbi, so svetovalci PSI Waltritsch, Del Bon, Nanut in Sanzin poslali županu interpelacijo, s katero zahtevajo, da občinska u- prava čim prej ugodi upravičenim zahtevam prebivalcev.

Jutri v Podgori omejen promet

Goriški župan je, upoštevajoč prošnjo krajevne sekcije Zdrženja partizanov, za jutri prepovedal av- tomobilski promet, od 9.30 do približno 12.30, po podgorških ulicah in sicer v ulicah Brigata Cuneo in 4. novembra, od železniškega pod- vožja do križišča pri Grojni. V Pod- goro bodo lahko prišla samo vozila udeležencev proslave in bivajočih v Podgori.

Temu uradnemu poročilu dodajmo še vest, da bodo udeleženci lahko parkirali avto na vseh podgorških ulicah in tudi v prostornem parki- rišču predlinde. Sem se lahko pri- de iz južne strani. Promet bodo u- redili mestni redarji.

Za okrepitev krvodajalstva

Deželni odbor za higieno in zdravstvo Tripani je predčerašnjim sprejel predsednika deželnega in pokrajinskega krvodajalcev. Govorili so o dosedanjem delu zdru- žen in o programih za bodoča pri- zadevanja v občo družbeno korist.

Odbornik Tripani je predstavnikom krvodajalcev orisal glavne norme novega deželnega zakona št. 38, iz letošnjega leta, ki v marsičem spreminja prejšnja pravila krvodajalstva v naši deželi. Med drugim bo deželna uprava od 1. oktobra letos priznavala krvodajalcem, ki pripadajo kategoriji neodvisnih de- lavcev, primerno odškodnino za za- mujen zaslužek med dajanjem krvi. Višino odškodnine bo določil s po- sebnim odlokom deželni odbor.

Občinski tajnik dr. Bukovec premiščen v Trbiž

Občinski svet v Sovodnjah in ob- čani se zahvaljujejo občinskemu taj- niku dr. Stefanu Bukovcu za njegovo priaznavnost, ki jo je pokazal s svojim službovanjem v tej ob- čini, ter mu želijo obliki uspehov na novem službenem mestu v Trbi- zu v Kanalski dolini, kamor je bil premiščen, ko je bil povisan v višjo kategorijo občinskih tajnikov.

Sestanek med odborniki prosvetnega društva in SPZ

Člani prosvetnega društva v Sovodnjah imajo za to sezono poln koš načrtov

Poleg tradicionalnih prireditev, nameravajo ustanoviti dramsko skupino in tudi mešani pevski zbor - V pripravi so predavanja in razni tečaji

Tudi prosvetni delavci v Sovod- njah se pridno pripravljajo na je- senko - zimsko sezono. Izdelali so precej obširen program, ki so ga obrazložili na skupnem sestanku od- bora domačega prosvetnega dru- štva s člani predsedstva Slovenske prosvetne zveze. Sestanek je bil v Kulturnem domu, vodil ga je dru- štveni predsednik Emil Tomičič. Slovensko prosvetno zvezo pa so za- stopali Marko Waltritsch, Danilo Nanut in prof. Leopold Devetak. To je bila, kot je društveni predse- snik poudaril, prva seja novega odbora, ki je bil izvoljen na nedavnem ob- čnem zboru, z vodstvom SPZ.

Sovodnjeno prosvetno društvo bo imelo v prihodnji sezoni vrsto tradi- cionalnih prireditev. V sodelovanju s kmeti nameravajo prirediti tradi- cionalno martinovanje, ki so ga v Sovodnjah obudili že pred nekaj leti. Gre za star običaj, ki so ga potegnili iz pozabe. Sovodenjci, ki

NA SEDANJEM POSVETU O PROBLEMIH SLOVENSKEGA ŠOLSTVA V ITALIJI

Dr. Karel Šiško: Prava

ureditev slov. šole

Z Gentilejevo reformo je fasizem formalno odpravil šole v slovenskem jeziku in v italijanskih šolah prepovedal pouk slovensčine, tudi kot pomožni predmet. Po Gentilejevi reformi ni bilo več formalno slovenskih šol na Primorskem, kot jih ni bilo še prej v Benški Sloveniji, kjer so do leta 1866 delovale samo nekatere verske šole. Stanje med obema vojnami je bilo torej takšno, da niti formalno niti dejansko ni bilo slovenskih šol na ozemlju, kjer prebivajo Slovenci v Italiji.

V času oboroženega boja proti fasizmu se je med prvimi pojavila težnja po organiziranju slovenskih šol na ozemlju, kjer so živeali Slovenci na Primorskem. Nujno je bila poudariti zgodovinsko vlogo, ki jo je imel prvi pravni dokument o obnovi slovenskega šolstva, to je »Navodilo Pokrajinskega narodno-svobodnega odbora za Slovensko Primorje z dne 22. oktobra 1943«, s katerim se začne prava dokumentacija o obnovi slovenskega šolstva v naših krajih. To Navodilo in kasnejši Odlok PNOO za SP z dne 31. 10. 1943 sta prva pravomočna akta, ki tudi formalno vzpostavljata slovensko šolo na Primorskem, v Benčiji, in Trstu in Gorici. Ta dva akta sta važna predvsem zato, ker sta formalizirala tudi organizacijo slovenskega šolstva v Benški Sloveniji.

Tretji pravni formalni akt je odlok PNOO za SP o zaključku šolskega leta 1944/45 z dne 15. 6. 1945, ki je bil veljaven tudi na ozemlju, ki je bilo pod zavezniško vojsko upravo, ker je ta formalno prevzela civilno oblast dne 11. 8. 1945. Glede na to, da so bili dotlej omejeni akti v veljavi in da ZVU ni razveljavila aktov italijanske države, ni bilo dvoma, da je bila Gentilejeva reforma odpovedana kljub ponovno ozivilni italijanski zakonodaji in da so do nadaljnjega veljali pravni akti PNOO.

18. 11. 1945 je ZVU izdala upravnno navodilo št. 85 o slovenskem šolstvu, ki je bilo formalno pravno le nadaljevanje obstoječega pravnega stanja, izhajajočega iz aktov PNOO. Vsebinsko pa je upravno navodilo ZVU spremenilo ustroj slovenskega šolstva, ki so ga podredili upravi italijanskega značaja. Vsekakor pa to navodilo ni predvidevalo slovenske šole v Benški Sloveniji (tam ni bilo zavezniške uprave) in v Kanalski dolini, kar je zapeljalo do sedanjega časa usodo tamkajšnjih Slovencev, ki so imeli le začasno vlogo množice šolčanov v slovenskem jeziku. Za Benško Slovenijo je italijanska uprava, ki je kmalu po osvoboditvi prevzela civilno oblast, posredno razveljavila odloke PNOO tako, da je takoj nadaljevala s poukom in italijancini.

V osrednjem delu svojega referata navaja dr. Šiško razvojno pot slovenskega šolstva v Italiji, s posebnim poudarkom na razlike med šolami na Tržaškem in Gorškem po podpisu Londonskega sporazuma ter navaja okoliščine, v katerih je bil sprejet prvi zakon o slovenski šoli leta 1961 in zadnji zakon šker v Benčiji, ki je rešil nekatera vprašanja, obenem pa popolnoma zamenjal zahteve po slovenskem šolstvu v Benški Sloveniji.

Novost v tem zakonu pa je ustanovitev posebnih komisij na deželni ravni, ki bi urejala vprašanja okrog programov, knjig, učnih pripomočkov itd. Vsekakor je komisija odraz novih koncepcij, ki so začele prdirati tudi v italijanski šolski birokratski aparat v zvezi s kolektivnim delom na šolskem področju. Vsekakor pa je drugi šolski zakon zamudil priložnost za razkritev boljše, moderne in nacionalneje ureditve slovenskega šolstva v Italiji.

Dr. Šiško v nadaljevanju analizira zakonske osnutke o ureditvi, ki bi bila boljša od sedanje, ki so jih predložili KPI, PSI, PSIUP in Slovenska skupnost. Predlog KPI zahteva izpolnitve mreže slovenskih šol in popolno pravno ter ekonomsko enakopravnost učnega in neučnega osebja, ustanovitve slovenske devetletne posvetovalne komisije pri ministrstvu za javno vzgojo za vprašanje slovenske šole.

Predlog PSI pa predvideva namestnika deželnega skrbnika slovenske narodnosti in posebno obliko sestajanja zastopnikov Slovencev v pokrajinskih šolskih svetih za vse zadeve, ki se nanašajo na vprašanja slovenske šole.

Predlog Slovenske skupnosti predvideva namestitev posebnega deželnega skrbnika za slovenske šole, posebne odseke za slovenske šole v pokrajinskih skrbništvih in posebno zastopstvo v voljenih šolskih organih poleg posebne uprave za otroške vrtce. Dejansko ta predlog zahteva popolno avtonomijo slovenske šole v okviru obstoječe zakonodaje.

Predlog nakdanje PSIUP pa je glede zahtev skoraj enak predlogu KPI z razliko, da predvideva 10-člansko komisijo na ministrski ravni — ne da bi se določila narodnost članov komisije — za vsa vprašanja slovenske šole.

Nato pa podrobneje proučuje predloge, ki jih je postavila Slovenska kulturno gospodarska zveza. Osnutek predlogov SKGZ se glede šole zgleduje po novem posebnem statutu Tridentinske — Južne Tirolske. Zaradi tega predlaga odpravo sedanje uprave nad slovenskimi šolami, ki jih predlog raztegne na videmsko pokrajino, in pušča sedanjim skrbništvom le »nadzorstvo nad vsemi šolami — italijanskimi in slovenskimi. Za slovensko šolo pa predlaga ustanovitev posebne uprave pod vodstvom namestnika deželnega skrbnika slovenske narodnosti. Pomožno in upravno osebo naj bi bilo po tem predlogu odvisno od deželne uprave. Namestnik deželnega skrbnika bi moral urejati zadeve šolnikov s pomočjo voljenih šolskih organov, ki pa po svoji strani imajo dolžnost, da izražajo svoje vinkulativno mnenje glede vsakega vprašanja šolskega ustroja in posameznih šol. Na ta način bi bila slovenska šola avtonomna od italijanske in bi bila odgovorna neposredno ministrstvu in v nekaterih, deželni upravi pa v drugih zadevah.

Iz dejanskega stanja in iz predlogov, ki so izšli iz sredine slo-

venske narodnostne skupnosti ter nekaterih italijanskih strank, se da razbrati, da bi se morala na sedanjih stopnjah družbenega razvoja poiskati optimalna rešitev za slovensko šolo. Ne glede na ostanke preteklosti v pojmovanju nekaterih krogov v italijanski državi, prav posebno v zvezi s centralistično mentaliteto, ki še vedno prevladuje v krogih šolske oblasti, ter v zvezi s negativnim stališčem do osnovnih zahtev Slovencev kot posebnih narodne skupnosti, bi se dala doseči ureditev, ki bi popolnoma zadovoljila demokratične težnje v italijanski družbi in zahteve Slovencev. Slovenska šola bi morala pravno postati posebno telo, ki bi bilo odvisno od deželne uprave. Če bi to ne bilo možno, bi bila sprejemljiva tudi ureditev, ki bi bila odvisna od ministrstva za javno vzgojo. Vsekakor oboja šolska ustroja — italijanski in slovenski — bi morala postati avtonomna z lastnimi organi, ki bi jih dopolnjevala in izpolnjevala mreža iz voljenih ali predvidenih voljenih organov na zavodski, šolski, okoliški, okrajni in v pokrajinski ravni. Na deželni ravni bi se moralo ustanoviti posebno šolsko telo, ki bi urejevalo vprašanja ustroja, vsebine in programov šole, šolnikov in vsega osebja. Prav tako bi moralo skrbeti za finančno in materialna vprašanja slovenske šole. Ministrstvo, oz. deželno obdornstvo za izobraževanje in kulturo bi moralo za slovensko šolo izdajati le načelna navodila ali pravne akte in skrbeti

za spoštovanje zakonskih in upravnih določb. Vse ostalo pa bi bilo prepuščeno posebnim slovenskim šolskim organom, ki bi pa morali biti odgovorni tudi družbeno gospodarskim in političnim dejavnikom in deželni ravni preko zastopnikov družbenih komponent v šolskih organih. Na ta način bi postala slovenska šola avtonomen dejavnik, ki bi črpal svoje sile iz družbe in ne bi bila le nova birokratska stopnja v centralistični oblasti.

Brez odprte in do neke mere smeje vizije o našem novem na področju slovenskega šolstva je zastoj govoriti o izboljšanju na podlagi sedanjih razmer. Slovenska šola je dejansko danes zaradi svoje trenutne pravne ureditve mnogo bolj centralizirana kot italijanska in ne more vršiti svojega narodnega in demokratičnega poslanstva. Če bi ostala na sedanjih stopnjah, ne more vsebinsko in osemeljsko zadovoljiti potreb slovenske narodnostne skupnosti, ki je zaradi negativne pravne ureditve šolsko okrnjena v videmski pokrajini in ne more razvijati izobraževanja svojih rodov na vseh družbenih področjih, saj nima cele vrste šol, ki so ji potrebne za šolanje svojih strokovno tehničnih kadrov.

Danes je veliko možnosti, da bi se v okviru že objavljenih predlogov za rešitev slovenskih vprašanj našla pot, ki bi temeljiteje urenila slovensko šolstvo v smislu naših hoten in zahtev.

Razvoj in številčno stanje slovenskih šol

Pavel Štranj je pripravil obširen referat, ki obsega dvojno tematično: razvoj in številčno stanje slovenskih šol ter analizo maturantov višjih srednjih šol in univerzitetnih študentov. Danes podajamo v izveščju prvi del referata, medtem ko bomo drugemu delu posvetili večjo pozornost v eni naših števil v prihodnjem tednu.

Kljub sovražnemu odnosu anglo-ameriške vojske uprave je bil začetni razvoj obnovljene slovenske šole v Italiji številčno zelo ugoden. V 1. razred osnovne šole na Tržaškem se je v šolskem letu 1945/46 vpisalo preko 1000 otrok, to je več kot 28 odstotkov vseh šest let prej rojenih otrok. Sedaj je to število znižalo na 7 odstotkov. Kljub temu, da so pri teh podatkih nekatere netočnosti zaradi zmede v popovnih letih, je bilo število osnovnošolcev nadvse zadovoljivo, tako pa je ostalo nekaj let. Po letu 1947 se je začel priliv v slovensko šolo krciti in krčil se je celih 15 let. Razlogov za to je več: od popravka meje leta 1954 in padca rodnosti od 13 na 9 odstotkov, pa do političnih dogovodov od podpisa mirovne pogodbe do londonskega sporazuma, ko se je iz Trsta izselilo 22.000 prebivalcev. Odločilnega pomena, da je vpliv v prve razrede slovenskih osnovnih šol padel od leta 1946 do

leta 1957 za celih 63 odstotkov, pa je bil nedvomno pritisk italijanskih krogov. Po dnu, ki smo ga dosegli leta 1965, se je začel vpis ponovno dvigati in se na Gorškem dviga še danes, medtem ko je na Tržaškem vzpon trajal le 7 let. Kljub temu zastoju na krivulja vpisanih v šole vseh stopenj raste, kar je odraz vedno daljšega šolanja posameznikov. Zadnja leta je opravilo malo maturo 90 odstotkov otrok, ki so osem let prej prvič stopili v šolo in 70 odstotkov se jih vpisalo na višjo srednjo šolo. To je visoko nad državnim povprečjem, a ta uspeh smo drago plačali v letih pred šolsko reformo, ki je v šolskem letu 1963/64 uvedla enotno nižjo srednjo šolo. V desetletju 1960-1970 je poprečje malih maturantov doseglo le 54 odstotkov vsake generacije, to je 10 odstotkov pod italijanskim povprečjem. V prve razrede višjih srednjih šol se je vpisovalo le desetina prvih popovnih generacij. Do omenjene reforme se je ta odstotek povdvojil, po njej pa se je število naglo povečalo in je danes preseglo 70 odstotkov. Ta pomembni val bo v naslednjih treh letih dosegel prag mature. Letošnji maturanti na višjih srednjih šolah so predstavljali še slabo polovico svoje generacije;

S. Lipovec: Analiza socialne strukture dijakov slov. višjih srednjih šol

Sergij Lipovec je pripravil analizo socialne strukture dijakov slovenskih višjih srednjih šol za vse obdobje od osvoboditve do danes. Podatke za analizo je zbral na osnovi vpisov v posamezne šole. Drugi vir podatkov so podatki ankete maturantov slovenskih višjih srednjih šol, ki jo je inštitut SLO RI začel izvajati lani ter anketa šolnikov, ki je bila izvedena avgusta in septembra letos. Na osnovi zbranih podatkov anketa ugotavlja, da se je na vse slovenske višje srednje šole v Trstu in Gorici od leta 1945 do leta 1974 vpisalo skupno 4128 dijakov, od katerih jih 3206 ali 77,66 odst. odpade na Trst, 922 oziroma 22,34 pa na Gorico.

Zanimiva je porazdelitev na posamezne šole. Na gorško klasično gimnazijo se je vpisalo do sedaj 506 dijakov, oziroma obilnih 12 odst., na gorško učiteljsko pa 416, kar je le nekaj več kot 10 odstotkov. Tržaška klasična gimnazija je imela le 431 vpisov, kar je komaj 10 odst. vpisov na naše

višje srednje šole, realna gimnazija je zabeležila 1043 vpisov, to se pravi obilnih 25 odstotkov, trgovska akademija pa se je približala že 30 odst. s svojimi 1211 dijaki, tržaško učiteljsko pa je imelo do sledj 521 dijakov, to se pravi obilnih 12 odstotkov.

Od 4128 dijakov je ob zaključku zbiranja teh podatkov zaključilo šolanje 3324 dijakov, vendar pa niso vsi maturirali. Vseh matur je bilo praktično le 2076, kajti nič manj kot 1248 oziroma 37 odstotkov in pol dijakov iz višjih srednjih šol je izstopilo, preden so uspeli končati študij. Anketa se v zvezi s tem upravičeno vprašuje, koliko od 1248 dijakov, ki so predčasno zapustili šole, se je prepisalo na italijanske šole, kajti nemogoče si je zamisliti, da bi za tolikšen o-sip bili krivi slabi učni uspehi.

Naša šolska struktura ne nudi namreč vseh tistih izbir, ki jih nudi italijanska šola, kar je verjetno eden glavnih vzrokov visokega odstotka izstopov, beremo dobesedno v anketi.

Anketo sestavljajo tudi številne razpredelnice in prva se nanaša na poklic očeta. Iz te razpredelnice izhaja, da 86 odstotkov dijakov višjih srednjih šol izhaja iz družin delavcev, kmetov, obrtnikov, uradnikov in trgovcev, preostalih 14 odstotkov pa so sinovi podjetnikov, funkcionarjev, ljudi svobodnih poklicev, trgovcev na debelo, vodilnih uradnikov, profesorjev itd.

Naslednja, druga razpredelnica govori o razporeditvi dijakov na osnovi poklica očeta v desetih različnih obdobjih in obravnava njihovanje in dinamiko v različnih do-bah, ko so se socialne razmere za-kele postopoma vsaj nekoliko urejati in ko je prišlo tudi do reforme šole, ki je bilo uvedeno obvezno osemletno šolanje. V prvem popovnem obdobju je bilo na slovenskih višjih srednjih šolah na Tr-žaškem le nekaj 30 odstotkov dijakov iz delavskih družin, danes se njihov delež bliza že 2 tretjinam.

Anketa nam nato daje sliko o težnjah za doseglo izobražbenega statusa, ki nam pove naslednje: sinovi kmetov, delavcev in obrtni-kov so se rajši vpisovali na trgovsko akademijo in učiteljske, otroci uradnikov in malih trgovcev pa ra-je na realno in klasično gimnazijo, iz drugih poklicev pa je od-padlo skoraj tri četrtine na vpise na realno in klasično gimnazijo in le ena četrtina na učiteljske in trgovsko akademijo. Anketa nato pravilno izvaja naslednji zaključek: »Ta razpredelnica nam zelo jasno prikazuje težnje posameznih slojev po zvišanju statusa svojih otrok. Le ena tretjina otrok kmetov, delavcev in obrtnikov se je vpisala na šole, ki vodijo dijaka na univerzitetni študij, medtem ko so se otroci uradnikov, malih trgov-cev in drugih poklicev v večini vpisali prav na te šole. Vendar je razkorak iz izbiri realne in klasič-ne gimnazije med otroki uradnikov, malih trgovcev in drugih poklicev še večji kakor pa med otroki uradnikov in malih trgovcev ter skupno otrok delavcev kmetov in obrtnikov.

»Sinovi delavcev, kmetov in obrtnikov so se v prvem popovnem obdobju vpisovali po večini na šole, ki so usmerjene v poklic, vendar razkorak ni bil tako velik. V kasnejših obdobjih se je ta razlika vedno bolj večala, saj se je ob koncu šestdeset let vpisovalo na realno in klasično gimnazijo le še 10 odstotkov. Nato pa je prišlo do preobrata in v zadnjem obdobju se je večina dijakov vpisuje na šole, ki

vodijo v smeri univerzitetnega študija. Sinovi uradnikov in malih trgovcev pa so do leta 1964 raje izbirali realno in klasično gimnazijo, čeprav v vedno manjšem številu, nakar so se tudi ti začeli po večini vpisovati na trgovsko akademijo in na učiteljske in to vse tja do konca šestdeset let, ko se je ponovno večina začela vpisovati na realno in klasično gimnazijo.

»Dijaki tretje skupine pa so se vedno v veliki večini vpisovali na realno in klasično, a se je njihova izbira po letu 1964 še bolj radikalizirala, saj se jih od tedaj le še 15 odstotkov vpisuje na trgovsko akademijo oziroma učiteljske.

»Ta naraščajoča težnja dijakov višjih srednjih šol za doseglo univerzitetne izobrazbe pa po našem mnenju niti od daleč ne prikazuje izrednega porasta materialnih razmer naše skupnosti. Vprašati se namreč moramo, ali naša šolska struktura sploh nudi kako drugo alternativo. Ob današnjem naglem razvoju tehnologije, ki potrebuje široko paleto raznovrstnih poklicev, more naša mladinec postati le uradnik oziroma učitelj, ali pa mora na univerzo. Kdo je zaradi tega vacuuma najbolj oškodovan?»

»Na nižjih srednjih šolah v Trstu je bilo v šolskem letu 1970-71 72 odstotkov vpisanih otrok, katerih očete so bili delavci in kmetje. V obdobju 1970-74 je bilo na slovenskih višjih srednjih šolah v Trstu otrok teh slojev za 15 odstotkov manj. Vendar ta primerjava ni pravilna. V kolikšni meri nižji socialni status pogotuje napredovanje otroka do višje izobrazbe, nam pove le točno za-sledovanje posamezne generacije od vpisa v osnovno šolo do zaključka šolanja. Danes sicer še nimamo analize reprezentativnega vzorca, ki naj bi nam odgovoril na to vprašanje. Imamo le delnega. Od 158 otrok, ki so se vpisali v prvi razred osnovne šole v šolskem letu 1960-61, je le 28,57 odst. otrok delavcev uspešno opravilo maturo na slovenskih višjih srednjih šolah. Podatek še ni verodostojen. Če pa bomo nadaljnje analize ta razkorak potrdile, bo razkorak ni bil tako velik. V kasnejših obdobjih se je ta razlika vedno bolj večala, saj se je ob koncu šestdeset let vpisovalo na realno in klasično gimnazijo le še 10 odstotkov. Nato pa je prišlo do preobrata in v zadnjem obdobju se je večina dijakov vpisuje na šole, ki

RADIO VIZIJA

SOBOTA, 27. SEPTEMBRA 1975

ITALIJANSKA TELEVIZIJA PRVI KANAL

- 14.00 Bari — Italijansko prvenstvo v tenisu
- 16.00 NOGOMETNA TEKMA MED ITALIJO IN FINSKO. Prenos iz Rima v Euroviziji
- 18.15 Program za mladino: Albatros Dokumentarna oddaja, ki jo je pripravil Lancelot Tickell
- 18.40 ČRNI BILL Poljski risan film
- 18.55 Izbranje loterije
- 19.05 Sedem dni v parlamentu
- 10.30 Nabozna oddaja in Vremenska slika
- 20.00 DNEVNIK
- 20.40 Mednarodno tekmovanje v lahki glasbi Prenos iz filmske palače na beneškem Lidu Nocoj bode podelili »Zlato gondolo« v priznanje najboljšemu interpretu na mednarodnem tekmovanju v lahki glasbi, ki smo mu že dolgo let priča v filmski palači v Lidu v Benetkah. Letos so kandidatke za to priznanje tri znane italijanske pevke in sicer Iva Zanicchi, Ornella Vanoni in Mia Martini, vendar kaže, da ima največ možnosti za zmago Iva Zanicchi za svojo brazilsko pesem »Testarda io«, ki jo je v italijansko prevedel Cristiano Langiolio. Nocoj bosta prireditve vodila Daniele Piombi in Aba Cerreto. Prireditve se udeležuje dvajset italijanskih in tujih pevcev, ki bodo nastopali ob spremljavi velikega orkestra. Značilnost pvskega tekmovanja je predstavitvi TV občinstvu tiste novejšie motive, ki bodo bolj v modi v bližnji jesensko-zimski sezoni.
- 22.30 Hiša v letu 2.000
- 22.45 Dokumentarec je pripravil Giordano Repossi DNEVNIK in Vremenska slika

DRUGI KANAL

- 19.00 Tedenska športna oddaja DRIBBLING in ŠPORTNI DNEVNIK DNEVNIK
- 20.30 KRONIKE o nekem srečanju: Italijanski slikarji in impresionizem Gre za »Kronike nekega srečanja, ki ga nikoli ni bilo«, točneje za zamujeno srečanje med francoskimi slikarji impresionisti ter med italijanskimi slikarji, ki so vzeli ime macchiaioli Gre v našem primeru za program, ki temelji na izvirnih dokumentih, pismih in kosih filmov, pa tudi lepakih in vsem podobnem materialu, na osnovi katerega bodo skušali prikazati TV občinstvu, zakaj je italijanska umetnost v tem smislu toliko zaostala za francosko in zakaj je prišlo do nesporazumov med umetniki tedanje dobe. Gre za vrsto znanih italijanskih umetnikov in za nekatere odlične francoske slikarje.
- 21.55 NOVE PRIGODE ARSENIA LUPINA Po literarni predlogi Maurica Leblanca so to delo pripravili za TV Rolf in Alexandra Becker ter Gerome Cresy. Delo je režiral Fritz Umgelter. Lik Arsenia Lupina je znani. Gre za »plemenitega« tatu, ki vedno uide policiji, vendar pa nikoli ne napravi hudega zla, ker je njegova kraja po navadi nekako poštena, pa čeprav njemu v korist. Med nekim svojim potovanjem v Nemčijo Lupin reši dekle, ki hoče napraviti samomor. Razloge za samomor mu dekle zaupa. Je pač sama na svetu in mora živeti v neki stari hiši, hkrati pa se je znašla v izrednih ekonomskih težavah. Še več, nekdo slika, ki bi bila sicer zelo dragocena, saj so jo pripisovali nekemu flamskemu slikarju, je pravzaprav le preprsta potvorba. In to sliko še ukradejo in zavarovalna družba ji zato izplača tako skromno zavarovalnino, da jo hitro potroši in ostane brez sredstev. Arsenio Lupin pa meni, da je strokopolnjaki, ki so ugotovili, da je slika potvorjena, »pogrešili«. In tu se začne zaplet, ki ga Lupin seveda na svoj način pošteno reši in dekle pride do svojega premoženja.
- JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA
- 10.30, 11.35 in 13.00 TV SOLA: V domu pionirjev, Nega bolnika, Pravopis, Vzpon človeka, Nizozemski slikarji.
- 15.55 Nogometna tekma: BEOGRAD — DINAMO
- 18.25 Ponovitve oddaje za stike z občinstvom
- 19.00 OBZORNIK
- 19.20 Francosko slikarstvo od romantike do renesance
- 19.40 KJE JE RESNICNOST? Švedsko barvno nadaljevanje Kje je resničnost je ljubljanska TV napovedala že prejšnjo soboto, danes pa bo posredovala še nekaj podrobnosti o njenih glavnih junakih. Gre za osmi zgodbo po 30 minut. Zgodbe temeljijo na resničnosti, pa tudi na domišljiji in obravnavajo poglede na svet, ki so preprostem človeku bolj zakriti, predsems pa tega ne opazijo otroci in mlaodeltniki. V zgodbah nastopata dva junaka, 11-letni Anders in 60-letni Bertil Karlsson
- 20.30 DNEVNIK
- 20.50 Zunanepolitični komentar
- 21.35 VESELA JESEN 75, prenos iz Maribora
- 22.35 Moda za vas
- 22.45 DNEVNIK
- 23.05 KOJAK, serijski film
- KOPRSKA BARVNA TELEVIZIJA
- 15.55 Nogometna tekma: BEOGRAD — DINAMO
- 20.30 Otroški kotiček
- 21.30 Zivljenje Leonarda Da Vincija
- 22.30 CVETJE V JESENI, dramatisiran roman

TRST A

- 7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Po-ročila; 7.05 Jutrjana glasba; 11.35 Iz slovenskih programov; 11.35 Glasba po željah; 15.45 Oddaja za mladino; 18.15 Umetnost in prireditve; 18.30 Tržaški baročni ansambel; 18.50 Glasbeni collage; 19.10 Spomini in pričevanja; 19.30 Pevska revija; 20.00 Sport; 20.50 »Tončetove dogodivščine« Marije Petarso; 21.30 Vaše popevke.

NACIONALNI PROGRAM

- 7.00, 8.00, 13.00, 19.00 Poročila; 6.30 Jutrjana glasba; 8.30 Popevke; 9.00 Vi in jaz; 11.10 Nemogoči intervjuji; 11.35 Izbran spored; 12.10 Lahka glasba; 13.20 Preizkušajo se dilentani; 14.05 Folklorni program; 15.00 Oddaja za bolnike; 15.40 Veliki varieté; 17.05 Izbranje loterije; 17.10 Mladi pianisti; 18.00 Pisana glasba; 19.30 Plošče; 20.00 Verdijeva opera »Luisa Miller«; 22.35 Takšni smo pač.

SLOVENIJA

- 7.00, 8.00, 10.00, 14.00, 16.00, 20.00 Poročila; 7.50 Na današnji dan; 9.10 Glasbena matineja; 10.05 Pionirski tehnik; 10.35 Plesni orkester; 11.15 Sedem dni na radiu; 12.20 Z nami doma in na poti; 13.30 Kmetijski nasveti; 13.40 Ob bistroem potoku; 14.30 Priporočajo vam...; 15.10 S pesmijo po Jugoslaviji; 16.45 »Vrtljak«; 17.45 S trt ure z ansambлом Soul; 18.00 Za konec tedna; 19.00 Najnovejše plošče; 19.30 Zapojmo in zagrjam; 20.00 Prenos RL; 20.30 Glasbeni vikend; 23.00 Plesna glasba.

KOPER

- 7.30, 8.30, 12.30, 14.30, 17.30, 18.30, 21.30 Poročila; 7.15 Glasba za dobro jutro; 9.00 Folk glasba; 9.15 Popevke; 10.00 Z nami je; 10.15 Kvartet Marčič; 10.40 Plošče; 11.15 Poje Marčič; 11.30 Melodije; 11.45 Z nami je; 12.00 Glasba po željah; 14.00 Polke in valčki; 16.50 in 17.30 Poskočnice; 17.45 Če trt ure z ansambлом Soul; 18.00 Za konec tedna; 19.00 Najnovejše plošče; 19.30 Zapojmo in zagrjam; 20.00 Prenos RL; 20.30 Glasbeni vikend; 23.00 Plesna glasba.

Horoskop

- OVEN (od 21.3. do 20.4.) Srešen dan za vse, ki se ukvarjajo s svobodnimi poklici. Ne gradite upov na nejasnih obljubah.
- BIK (od 21.4. do 20.5.) Skušajte uresničiti neke svoje dobre zamisli. Bodite bolj zdržani in previdni.
- DVOJČKA (od 21.5. do 22.6.) Nastopile bodo nekatere težave v poslu. Skušajte urediti svojo srčno zadevo.
- RAK (od 23.6. do 22.7.) V svojem poslovanju boste morali rešiti nekatere vprašanja. Ne bodite krivični v odnosu do najmlajših.
- LEV (od 23.7. do 22.8.) Braniti se boste morali pred nameni svojih nasprotnikov. Postavite se po robu brezbriznosti v družini.
- DEVICA (od 23.8. do 22.9.) Ne bodite preveč črnogledi v pogledu nekega posla, ki vas zanimata. Upoštevajte občutljivost drugih.
- TEHTNICA (od 23.9. do 22.10.) Odlične možnosti za vse, ki se ukvarjajo z znanostjo. V čustvenem pogledu boste uresnili svoj načrt.
- SKORPIJON (od 23.10. do 22.11.) Napeti odnosi s predstojniki. Ohranite mirno kri. Posvetite večer prijateljem.
- STRELEC (od 23.11. do 20.12.) Upoštevajte prav vse ponudbe, ki ste jih prejeli. Bodite previdni v odnosih z osebo, ki je ne poznate.
- KOZOROG (od 21.12. do 20.1.) Ne sprejmite nekega poslovnega predloga, ker je preveč tvegan. Deležni boste vsega zaupanja.
- VODNAR (od 21.1. do 19.2.) Podaljšali boste potovanje. Sprejeli ste boste na potovanje. Sprejeli ste boste na potovanje. Sprejeli ste boste na potovanje.
- RIBI (od 20.2. do 20.3.) Dan bo zanimiv za umetnike in obrtnike. Odpravijo se vam perspektive za bodočnost.

Predsedstvo zasedanja o slovenskem šolstvu, ki ga je organiziral v Kulturnem domu inštitut SLORI. Pred mikrofonom direktor zavoda za šolstvo SRS prof. Boris Lipužič

Slovenska nižja srednja šola v Trstu

Tri slovenske študentke in sicer Nadja Filipič, Marta Ivašič in Suzi Pertot so izdelale analizo slovenske nižje srednje šole v mestnem središču, da bi z njo odgovorile na vrsto aktualnih vprašanj. Anketo so izvedle med dijaki in dijakinjami šole »Ivan Cankar« pri Sv. Jakobu, ki jo obiskujejo slovenski otroci iz Skednja, Sv. Ane, Eližjskih poljan, Sv. Jakoba, Rocola, Kjadina in iz strogega središča mesta, manjša skupina dijakov pa prihaja tudi iz tržaške okolice. V glavnem delu Brega. Na predmestne centre odpade 65 odst., na strogo središče 22,5 odst., na okolično pa 12,4 odstotka dijakov. Anketa obsega 90 dijakov in je, kot pravijo avtorice ankete, preozka, da bi jo mogli posplošiti za vso slovensko šolo, in to tudi zato, ker krije posebno področje, področje kjer živijo pretežno delavske družine.

Anketa se deli na več razdelkov in po začetni obrazložitvi obravnava najprej posledice družbene in kulturne strukture dijakove družine. Anketa najprej ugotavlja, da odpade 77,8 odstotka anketiranih dijakov na delavske družine, 13,3 na »višji sloj« torej na družine trgovcev, uradnikov šolnikov in obrtnikov, 2,2 odst. šolarjev so otroci kmetijskih družin, prav toliko pa otroci upokoencev in invalidov.

Anketa oziroma analiza govori nato o izobrazbi staršev in ugotavlja, da višjemu ekonomskemu statusu družine odgovarja tudi višja stopnja izobrazbe, hkrati s tem tudi višji kulturni nivo. Iz podatkov izhaja, da obilna tretjina dijakov iz delavskih družin nima niti dvajset svojih knjig.

Iz naslednjega razdelka o stanovaljskih razmerah pa vzemo, da rezultati dijakov istih družin, ki živijo v slabših stanovaljskih razmerah veliko slabši od rezultatov dijakov, ki živijo v boljših stanovaljskih razmerah. Na učne uspehe dijakov zelo vpliva tudi za-poslitev očeta. Tako vidimo, da je odstotek »slabih« v delavskih družinah visok, »odličnjakov« pa ni niti 16 odstotkov, vtem ko je iz družin »višjega sloja« kar obilnih 61 odstotkov odličnjakov, nezadostnih in komaj zadostnih pa komaj

23 odstotkov. Zanimiva je pri tem ugotovitev, da učni uspehi dijakov niso tako odločno odvisni od zaposlitve mater. Res je, da so rezultati dijakov, katerih matere ne delajo, nekoliko boljši, vendar pa je ta razlika neznatna.

Kar velja za posledice zaposlitve in socialnega stanja, velja tudi za posledice izobrazbe staršev na šolske uspehe dijakov. Čim višja je izobrazba staršev, boljši so rezultati otrok. Otroci staršev brez izobrazbe skoraj vedno beležijo le nezadostne in komaj zadostne ocene. Otroci staršev z osnovno izobrazbo beležijo nezadostno in komaj zadostno v višini 76

IZBOR IZ DELA

Tartanska vojska napada

Ekstremistična organizacija škotskih nacionalistov, ki ji angleška policija zaman skuša priti na sled, je doslej izvedla že vrsto bombnih atentatov

OD NAŠEGA LONDONSKEGA DOPISNIKA

LONDON, 25. sept. — Da Škoti že stoletja niso kdove kako navdušeni nad tem, da jim vladajo London in Anglija, je znana stvar. Vse je tudi, da so zelo ponosni na svojo preteklost, na svoje škotske kralje in sploh na vse, kar je škotsko, od viskija do škotskih škrič. Če rečete Škoti, da je Anglež ga boste smirno užalili. Britance morda da, Anglež nikoli.

Škote Angležem tudi očita, da jih gospodarsko izkoriščajo in zapostavljajo (narodni dohodek na glavo Škota je za kakih deset odstotkov nižji od dohodka na glavo Angleža), v zadnjem desetletju pa zlasti kriče, da jim Angleži poskušajo ukrasti nafto, ki so jo odkrili ob škotskih obalah severnega morja. In medtem ko je bil nekdanji škotski nacionalizem bolj stvar škotske folklorne in predmet za posmenet šal, pa sedanja oblika škotskega nacionalizma dobiva čedalje ostreje robove. Severnomorska nafta, ki da je last petmilijonskega škotskega naroda in ne v londonskih prisklednikove, je — kot kaže — eksplozivno preplavi la ožile škotskega nacionalizma in Škote navdala z zaresno bojovnostjo.

Med legalnimi nacionalističnimi grupacijami je najbolj aktivna škotska nacionalistična stranka (SNP), ki jo od lanskih splošnih volitev v parlamentu ob Temzi pred-

stavlja sedem poslancev. Stranka zahteva določeno obliko škotske neodvisnosti v okviru britanske monarhije, vendar te zahteve ne uveljavlja z nasiljem, ampak po ustavni parlamentarni poti. Njeni voditelji ubirajo tudi taktiko čakanja, ker upajo, da bo westminstrska vlada po vseh svojih obljubah in »belih knjigah« le nekaj ukrenila za škotsko avtonomijo v okviru »devolucijskih« načrtov, ki obsegajo tako škotsko kot Wales. Nenasilni in evolucijski politiki navkljub pa je bila ravno ta stranka tista, ki je septembra z velikim kampanjo »severnomorske nafta pripada Škotski« vzpodbudila dejavnost militantne skupine Škotov, ki so si nadeli ime »tartanska armada« (tartin je blago, iz katerega delajo škotska »kri-litke«). Ta tajna vojska, ki je napovedala usmrtno boj Angležem in se bori za popolno škotsko neodvisnost, je od jeseni naprej izvedla vrsto bombnih eksplozij, pri-

čemer si je za cilj svojih napadov najčesteje izbrala naftovode in druge naftne naprave, ki jih po škotski polaga britanska naftna družba British Petroleum. Po nekakšni laični logiki »tartanov« namreč nafta po teh naftovodih odteka s Škotske v Anglijo — simbolično in zares — in zato jih je treba pač stolči.

»Tartanska vojska« je do sedaj izvajala le nekrvavo nasilje. Štirikrat, petkrat je z bombnimi eksplozijami pokodovala naftovodne družbe British Petroleum, nekajkrat je podminirala električne daljnovode, škotski oddaljeni BBC in predor proti Clyde v Glasgowu. Vsakemu nemenu napadu, vsaki eksploziji, je sledil velik policijski lov, vendar oblastem do sedaj ni uspelo ujeti niti enega pripadnika te ekstremistične organizacije. Kot menijo dobro obveščeni viri, britanski policiji tudi ni uspelo, da bi med to organizacijo razpredla mrežo svojih obveščevalcev, kot je to na primer sto-

rila med severnoirsko IRA. Prav zategadelj je zelo malo znanih podatkov o tej organizaciji. Očitni so edine njeni motivi in cilji — z bombnimi napadi doseči publiciteto in opozoriti britansko ter svetovno javnost na »škotski problem«.

Pričakovati je, da se bo to jesen dejavnost »tartanske vojske« še povečala, pri čemer niso izključene tudi človeške žrtve.

Napovedano je namreč, da bo 3. novembra britanska kraljica uradno odprla naftovod, ki povezuje severnomorsko naftno črpalnico »For-ties« s škotsko obalo. Čim več nafta bo odtekala proti Angliji, tem večja bo aktivnost militantnih nacionalistov. Da na škotskem vladajo vojno stanje, kažejo politični in vojaški helikopteri, ki v teh dneh krožijo nad naftnimi napravami. Škotska policija je tudi ustanovila posebne »bombne oddelke«, ki poskušajo izslediti pripadnike »tartanske vojske«.

Za britanske oblasti, ki morajo sedaj, hoče noč, z vso resnostjo obravnavati početje škotskih nacionalistov MITJA MERSOL

Spodrezani frak

... Plemenski vrač in vremenar O'ONGU MANGAIVA je vzel zobovje svojih staršev in ostale sve- te predmete in se vrnil po slovesnosti ob praznovanju neodvisnosti Papue-Nove Guineje, ki je poteklo v glavnem brez dežja, v svojo vas. V Port Moresby, kjer je bilo slavlje, so ga poslali prejšnji teden pristajati avtonomije za južno polovico nove države, ki so se bali, da se bodo slovesnosti končale z nalivom dežja. Toda čeprav je včeraj prilo do nepričakovane nali- va, so glavne slovesnosti potekale v bleščečem soncu. Mangatvin nekak James Ekemopio je dejal, da je vse vendar čisto preprosto. Vlada ima pač do- sti močnejše čarovnike ...

Pri upoštevanju po- teka roka za zaporne ka- zni so na Filipinih zelo natančni. Zelo pazijo, da izpuste zapornika, ki mu je odmerjen rok potekel, točno iz zapora. Če se pristojni tega ne bi držali, čaka tudi direktorja je- tnišnice in ječarje — ka- zen. In kakšna je ta ka- zen? Krivce mora stokrat prepisati dve poglavji iz kazenskega zakonika, ki govorita o izpustitvi za- pornikov iz zapora ... Ta- ko poostreni ukrepi so za- deli filipinske ječarje za- tegadelj, ker so ta mesec odkrili, da so zalozili so- dni odločbi dveh zapornikov, ki sta zato sedela v zaporu kar deset let dlje.

Kupi vsaj tono bencina

Zakaj mečejo bone v smeti — Specializirane črpalke — Novinar bi lahko kupil nekaj ton bencina — Za nagrado odpeljali kupe snega, ki ga ni bilo

OD NAŠEGA MOSKOVSKEGA DOPISNIKA

MOSKVA, 24. sept. — V Sovjetski zvezi z bencinom nimajo problemov. Dovolj ga imajo, saj ga letno izvažajo po 5,5 milijona ton. In tudi poceni je, saj velja »super« borih deset kopejk, (dobra dva dinarja). Pa vendar poznajo tudi v SZ svoj »bencinski problem«, ki so ga nedavno celo uradno načeli. Gre za dokaj razpaslo prekupčevanje s tako imenovanimi državnimi bencinskimi boni.

Oskrba z bencinom je v Sovjetski zvezi precej dru- gačna od naše. Običajnih črpalkekarjev ne poznajo. Vso zahtevo so namreč na črpal- kah avtomatizirali, uvedli nekakšno bencinsko samo- postrežbo. Sredi kakšnega ducaata črpalke kraljuje v svo- ji hišici za steklenim oken- cem uslužbenka, ki pobira denar oziroma bencinske bo- ne, potem pa sproži mehani- zem, ki vozniku pri določe- ni črpalke natoči vplačano količino bencina.

Dvajset rubljev na uro

Voznik mora kajpada sam oddepiati bencinski rezervor in si natočiti bencin, potem pa cev znova obesiti na črpal- ko. Ni duha o kakšnem uslužbenku, ki bi zbrisal pra- šne šipe ali izmeril pritisk v zračniha. To počenja vo- znik sam z napravo, ki mu jo dajo ob nakupu avtom- bila, po potrebi pa si pomo- ga s tlačilko, ki jo prav tako dobro skupaj z vozilom. Tudi olje si mora meriti in doli- vati sam.

Vrhu tega so se črpalke specializirale. Na nekaterih točijo samo »super«, na dru- gi »navadnega«, na tretjih samo gorivo za tovornjake. In na nekaterih je mogoče kupiti bencin samo za denar, na drugih pa samo za ben- cinske bone. Potemtakem je bone obvezno treba imeti, kajti nikoli ne veš, kakšna je specializacija tiste črpal- ke, pred katero je začel tvoj tekleni končiček omagovati. Z nakupom bonov ni težav, prodajajo jih tudi v kak- šnem kiosku. Toda na črpal- kah jih ne vzamejo, če ni na njih žig. Torej le hkrati s avtom teba imeti žig.

Prekupčevanje z boni

In prav okoli teh bonov se je spleta prekupčevalska ka- deva, ki je prerasla v resen bencinski problem. Ugotovili so namreč, da številni vozi- ki državnih vozil preproda- jajo naprej bencinske bone, ki jih dobijo, in da so se v to prekupčevanje vključili ne le nekateri vozniki osebnih vozil, ampak tudi uslužben- ci črpalkah. Kaže, da so se pri tem obračali precejšnji denari.

Novinar »Komsomolske pravde«, ki je raziskoval to zadevo, se je nekega dneva nekega septembrskega dne po- dal na eno izmed moskov-

skih bencinskih črpalke. Na- njel je bilo živahno ko običajno: kakšen ducaat vozi se je tlačilo okrog petih črpal- k, vozniki so letali k osrednji hišici in nazaj, motovili »o- cerni, opozarjali uslužben- ko, naj že vendar počene ti- sti svoj mehanizem.

Ob strani je stal uradni »žig«, nekak sovjetski rolni royce, kakršnih izdelajo ro- lo le po dvesto do tristo primerkov na leto, pač za boljše potrebe. Novinar je odprl vrata vozila in rekel vozniku, da bi rad kupil bencin. »Kolikoj?« je vprašal. »Kolikoj moreš.« — »Bo- tona dovolj?« — »A kakliko?« — Za tri rublje — in še po- znam te nek.

Samopostrežba na črpalke

Za trirubejski bankovec (slabih 70 din) je sofer, oči- to zadovoljen, ker je opravil dobro kupčijo, odšel novi- narju stodesetlitskih bencin- skih bonov, na katerih je bil žig enega izmed moskovskih podjetij. Potem se je novi- nar pozanimal za kupčijo še pri drugih voznikih, največ pri tovornjakarjih. Lahko bi bil kupil vsaj sto ton ben- cina. Ugotovil je skratka, da dobremu »profesionalcu« ni težko priti do petsto ali celo tisoč ton bencina. Ponudba je radodarna.

Razlog je v tem, da števil- nim voznikom uradnih vozil zlasti tovornjakarjem ostaja jo kupi bencinskih bonov, ki vnovič. Po planu jih namreč podelijo mesečno toliko in toliko, in če ne opravijo predvidene poti, se jim boni naberejo. S kilometri še ka- ko opravijo: števa namreč ni tako težko zavrteti za po- trebne kilometre naprej. To- da kam z boni?

Bencinski bon v smetnjaku

Mnogi se bojijo, da bi jih uradni žig na bonih izdal, pa odvračajo bone v smeti. Lam so samo v ruski federa- ciji, največji izmed 15 sov- jetskih republik, ugotovili, da je bilo uničenih bonov v vre- dnosti 88 milijonov rubljev. Na tisoče kilogramov ožigo- sanih papirkov so se valjali v jamah za smeti.

Pa kaj naj stori demimo voznik cisterne za polivanje ceste, ki mu je plan odredil, da mesečno polije toliko in toliko litrov vode, če se je zoper njega zarotilo nebo in mu z močnimi curki odzira- kur? Nekateri najbolj prizad- evni se kljub vsaj malo lotijo polivanja ceste, osteti je na- liv še tolikšen: »Plan je plan«, si rečejo »naj pada dež ali toča, naj brije veter ali že sonce, plan se na vre- menske razmere ne ozira

Plan je treba izpolniti. To je glavno.

Se bolje je pa plan tudi preseči. V nekem velikem sovjetskem mestu so komu- nalisti sporočili uradnim ob- lastem, da so njihovi vozniki med čistjenjem mesta pre- peljali dva milijona ton sne- ga. Za preseženi plan so pri- zadevni vozniki dobili nagra- de in povišane plače. Čez čas pa je številka prišla pred- oči vremenarjem, ki so naglo ugotovili, da bi tolikšna ko- ličina snega lahko padla ko- majda v 20 letih. In prav to doseganje in preseganje pla- na največ botruje takolimo- vanemu bencinskemu pro- blemu v Sovjetski zvezi.

Tisti vozniki namreč, ki se jim v največjem naliyu ne da polivati cest, zlijajo vodo v reko Moskvo, zavrtijo šte- vec za potrebne kilometre naprej in v potnem naliyu je nato vse v redu: prevže- nih je bilo nekaj sto kilo- metrov in politih nekaj de- setin ton vode.

Glede na to, da jih žigi lahko izdajo, se vozniki običajno povežejo z uslužben- ci na črpalkah. Ti lahko kuplje- ne bencinske bone dokaj enostavno vnovičjo naprej.

Bencinski gordijski vozil bi bilo najlažje presekaati ta- ko, da bi vse črpalke za- jesebna vozila točile samo za gotovino, tiste za državna vo- zila pa za bencinske bone. Tudi izračunali so, da bi za- to morali samo v Moskvi zgraditi vsaj sto novih ben- cinskih črpalke.

TIT DOBERSEK

Veseli rojstni dan

Sovjetsko partijsko vodstvo je pokazalo, da se je name- rilo tudi v vrhovih pomesti z nevšečnim pijančevanjem

MOSKVA, 22. sept. — Z izredno strogimi kaznimi, ki so nedavno doletele dva visoka urad- nika v ministrstvu prehranske industrije in pa v ministrstvu za meliorizacijo ter vodno gospodarstvo ZSSR, je sovjetsko partijsko vodstvo pokazalo, da se je namerilo povsod, tudi po navidez vsemogočnih vrhov, odločno pomesti z nevšečnim družbenim zlom, pijanstvom. To je v skladu s smernicami CK KP SZ o okrepitvi boja proti alkoholizmu.

Odbor za partijsko nadzor- stvo pri CK KP SZ je ne- davno izrekel nastrožji klopi- ukor uradniku Slačevu-Grigorovi- ču, načelniku vseživnega združenja za industrijo mar- garine pri sovjetskem pre- hrabenem ministrstvu, in pa Markovu, načelniku glav- ne uprave za načrtovanje, iz- gradnjo in izkoriščanje ob- jektov kmetijske oskrbe z vodo in namakanja pašnikov pri ministrstvu za meliora- cijo in vodno gospodarstvo ZSSR. Slačev-Grigorovič je bil hkrati tudi ob službo, do- kaj pomembno in odgovorno, saj je imel pod sabo vsa sovjetska podjetja, ki so ne- posredno ali posredno pove- zana s proizvodnjo margari- ne.

Sicer pa sta bile oba na- čelnika visoko na vrhu do- kaj široko razsežne pira- midne oblasti: podrejeni so jima bili številni direktorji podjetij, posejanih po pro- strani ZSSR. Kaže, da jima je ravno ta višina stopila v glavo, saj jima odbor za par- tijsko nadzorstvo pri CK KP SZ očita, da sta ustvar- jala »vozače lizivstva in kle- čeplazenj«.

Slačevu-Grigoroviču očita- jo, da je v svojem združe- nju uvedel redno prakso ko- lektivnega pijančevanja po- vsakem četrtletnem zaseda- nju sveta direktorjev podre- jenih podjetij. Očitno je mo- ralo biti takšno zalivanje če- rtletnih uspehov dokaj buč- no, saj je znano, kolikšno moč ima vodka na razpolo- ženje sovjetskih ljudi. Dru- gače pa so tudi naslohi do- kaj v navadi razni: slavnost- ni sprejemi, obedi ali večer- je, na katerih se vrstijo du- cati zdravice o prijateljstvu, delovnih uspehih, osebnih zaslugah ali o čem, če bodi- ki jim vsakič sledi obvezno vožemanje kozarčkov vodka.

Tako je bilo najbrž tudi na četrtletnih »zasedanjih« v ministrskem združenju, ki so se sprevrgla v veselo prosla- vo. V njih je občasno sode- loval tudi partijski sekretar ministrstva za prehransko in- dustrijo Lebedjev, ki mu je odbor za partijsko kontro-

lo pri CK KP SZ zato izrekel strogi ukor.

Do istega vrhunca, ki je izbil sode dno, pa je prišlo pred kratkim, ko je Slačev-Grigorovič praznoval svoj 60. rojstni dan. Gre pač za po- memben praznik, ki ga je hotel načelnik združenja pro- slaviti tako, kot se njegove- mu položaju spodobi.

Na proslavljanje rojstnega dneva so prišli posebej za to iz številnih sovjetskih mest voditelji »rste« podrejenih podjetij in prinašali svojem načelniku darila. Prav tako niso z darili skopalirali usluž- benci v upravi vseživnega združenja. Načelnik je bil očitno ginjen od tolikšne po- zornosti svojih podrejenih pa je priredil v prostorih mi- nistrstva slavnostni banket, ki so se ga udeležili direk- torji sovjetskih tovarn in kombinatov za proizvodnjo margarine in uslužbenci zdru- ženja.

Podoben je bil primer z načelnikom Markovom v mi- nistrstvu za melioracijo in vodno gospodarstvo ZSSR. Tudi on je nedavno prosla- vil svoj 60. rojstni dan. In tudi na njegov rojstni dan je priselala v Moskvo množi- ca voditeljev raznih podjetij in organizacij, ki so podre-

jena njegovi glavni upravi ali pa so z njo v kakšni zvezi.

Številni direktorji in z nji- mi uslužbenci glavne upra- ve so svojem načelniku pri- nesli darila, ki so jih naku- pili za denar, zbrani med podrejenimi. In vinjeni Mar- kov je v svojem uradnem ka- binetu priredil sprejem, ko- der je vodka spremljala zdra- vice, oziroma obratno.

V obeh primerih so sledile eksemplarične kazni, ki so se dotaknile tudi partijskih sekretarjev v obeh ministr- stvih. Odbor za partijsko nad- zorstvo je vnovič opozoril na smernice CK KP SZ o okre- pitvi boja proti pijanstvu oz. o izkoreninjenju naved, ki so tuje sovjetski družbi.

Kampanje proti alkoholi- zmu so v Sovjetski zvezi do- kaj pogostne, a zdi se, da imajo zvečine bolj trenutni učinek. Zdašnjie eksemplari- čne kazni, izrečene v dveh zveznih ministrstvih, pa so- bile po vsej verjetnosti na- menjene »kot opozorilo, da- se boj proti alkoholizmu ne- bo ustavljal niti pri vrhovih. Hkrati pa naj bi tudi pri- strilge peruti tistim visokim uradnikom, ki se marsikje počutijo precej nedotakljive

T. D.

Iz panamske beležnice

Bitka na mostu sveta

Z generalom Torrijosom na združnem mitingu v pokrajini Chiriqui

PANAMA, septembra. Mali DC-3 je z dvema propelerjema počasi a ne- umorno real zrak in oblake. Spodaj je prijetno blizu bežala zelena pokra- jina — kava, sladkorni trst, fižol, plan- taže banan in riževa polja, med kate- rim so leno vijugale blatne reke, na- brekile od tropskih nalivov. Zjutraj smo zvedavo merili s pogledi kopno in morje, zdaj, ko smo leteli v večerni mrak, smo otlopelo čemeli in vsak za- se premlevali vtiše.

Spet sem se ozrl po »sivomaslinas- tie« kabini s tridimi, kovinskimi klopi- mi ob stenah in močno žico pod stro- pom — očitno so se z letalom sicer vozili padalci. Bili smo res zanimanja vredna družina, pisana kot padalska uniforma, čeprav sicer vse prej kot strumna in športna. Mali, temnopoli in temnolasi Ruben Dario Gonzales Pitti, poslanec iz Chiriquija in po- predsednik skupščine, je z vročim po- letom nekdanjega sindikalnega vodje delavcev na bananskih plantažah go- tovo najbolj posebej revolucionarno plat Torrijosove Paname. Človek iz protokola, ugaljen in tekoče besede, je menda eden največjih delničarjev podjetja »Rum Cortes«, torej eden iz- med tistih domačih kapitalistov, ki podpirajo novi režim, a so sicer politič- no najbolj daleč od obrabice banan. Debelušni fotoreporter deškega obra- za, s slannikom na glavi in canonom z debelo naramnico za vratom, je bil nenehno nasmejan a hkrati izrazito profesionalen. »Motov, naš vodnik, ki je lani z motorjem prekriziral Jugo- slavijo, je bil dober organizator, is- kreno priazen in nevsirovilno ustrežljiv, mlad diplomat, namenjen za dobro administrativno službo, če ga ne bo zvleklo k zaročnici v Italijo. Mi Ju- goslovani, novinarji in dva ali trije poslanci, ki so se nam solidarnostno pridružili na tem »partizanskem« pole- tu, smo se z latinsko odprtimi in ne- posrednimi Panamci zlahka sporazu- mevali z besedami in brez njih.

Tako smo lebdeli med nebom in zemljo, med Atlantikom in Pacifikom, ki si v Panami podajata roke, med Chiriquijem in Panamo, med vasjo in mestom, med dvema svetovoma. To zadnje nas je ta dan in nasplih med obiskom v Panami najbolj presenetli- lo.

Zgodaj popoldne smo se po pusto- lovskem potovanju z letali, avtombu- som in s helikopterjem naposled vsi znašli v vasi Colorado Centro, neda- leč od kostarske meje, sredi savane, riževih polj in »bananer«. Vasi Colo- rado Centro sicer ni na nobenem zem- ljevidu. Vsakdo pa ve za pokrajino Chiriqui. Tu je središče bananskih

plantaž, ki dajejo Panami 53 odst. izvoznih dohodkov, tu je tudi sedež prve panamske družbe za pridelovanje banan, ki so bile do nedavnega še popolnoma v rokah ameriške družbe »United Brands«. Bitka z Američani se traja še julija lani je »United Brands« ustavil proizvodnjo in v mor- je so vrgli dva milijona zabojev, ker Američani niso hoteli plačati za dolar- višjega davka, ki so ga zahtevale sred- nejameriške države.

Toda od 35.000 hektarov, kolikor jih je imel v lasti »United Brands«, jih je 22.000 že nacionaliziranih, vs- dvih letih pa bo v naših rokah vsa panamska zemlja, »nam je zatrdil član zakonodajne komisije dr. Perez Her- rera, kultivirani nekdanji senator in jezu- it, ki je sedaj ena od najbolj vpliv- nih osebnosti panamske vodilne ekipe.

Tu, v Colorado Centro, smo bili gostje Asentamiento campesino »Revo- lucion en Marcha«, kmečke združbe »Revolucija na pohodu«. Ime ni zla- gano, kajti tu smo se srečali z naj- bolj ekstremno pojavno obliko panam- ske revolucije.

»Živelo ljudstvo!« »Živela narodna vladal!« »Dobrodošel, general Torrijos, vodja revolucionarnega procesa!«, »Proizvajamo za politično in gospo- darsko osvoboditev!« »Enotnost v bo- ju proti imperializmu in oligarhiji!« Gesla na skromnem novem šolskem poslopju in v rokah grčastih malih kmetov, ki bi bila v mestu Panami vi- deti prisiljena, so se tu zlivala z aktivni- stičnim ozračjem mitinga. Okrog tribu- ne iz golih desk, na katere so sedli gostje z generalom Torrijosom, se je zbralo kakih 200 ljudi v praznih ob- lekah. Drugi so se pred morilskim soncem, ki je bilo skozi oblake, umak- nili na verande čisto novih, pastelno ometanih hišic, ki so bile pravzaprav povod za ta miting, močno podoben rojstnim dnevom naših združ. Tega 10. septembra je namreč predsednik vlade Omar Torrijos prišel odpret no- vo naselje, ki so ga združarji zgra-

dili s krediti ministrstva za stanovanj- sko izgradnjo.

»Doselej smo stanovali v takih ba- rakah«, mi je rekel združar Herman Sanchez in pokazal kolibo, pokrito palmovim listjem, ki so jo pozneje obredno zažgali kot simbol starega življenja. »Danes je za nas velik dan. Nove hiše bomo sicer morali plačevati, vendar jih bomo plačevali s pro- izvodnjo. Pridelujemo riž, fižol, bana- ne, jecmen, juko ... Zda nas je 79 za- družarjev, imamo pa 763 hektarov zemlje. Vse obdelujemo skupno; za- drugo vodi »Junta directiva«, vsak te- den pa vsi skupaj na skupščini oce- njujemo opravljeno delo in odločamo o načrtih za naprej.

Vsak združar dobi za delovni dan 3 dolarje — Panama ima sicer svoj denar, balboa, vendar nima banko- cev, tako da uporabljajo kar ame- riške — kar je minimalna meza. Ko- neč leta pa si združarji razdelijo do- biček, in če smo kmeti Sanchez pa raz- razumeli, so za lansko leto izplačali po 20 dolarjev na delovni dan. Velik del tega gre seveda za investicije v stroje. Ob poti so ponosno stali trak- torji, Sanchez pa je povedal, da ima- jo tudi druge kmetijske stroje, me- hanično delavnico in električni miln.

Takih združ je samo v pokrajini Chiriqui 43. V njih se združujejo v glavnem kmetje, ki so prej delali kot najemni delavci na ameriških planta- žah, medtem ko se »privatniki« držijo bolj ob strani. Toda general Torrijos vidi v tem prihodnost Paname. »To so generacije, ki bodo preobrazile panamsko družbo,« nam je rekel v pogovoru, ko smo ga za nekaj minut zadržali, preden je vstopil v helikop- ter. »To me navdaja z optimizmom. Sicer pa ste danes sami videli panam- sko revolucijo v praksi.«

Brigadni general Omar Torrijos Herrera je imel za seboj tipičen dan, ki pa je bil z evropskega zornega kota vendarle nenavaden za predsedni- ka vlade. Dopoldne je v spremstvu

svojega gosta Kire Gligorova obiskal mesto Santiago in poveljstvo ene iz- med vojaških »con«, kjer vojaki z de- lom na polju sami skrbje za svojo »materialno bazo«, opoldne pa je z letalom priletel v David, glavno me- sto pokrajine, odvihral mimo napisu, na katerem je elitni klub rotarijancev vabil na srečanje svojih članov, sedel v vojaški helikopter in odvrtnal v Colorado Centro.

Ko se je na tribuni zvrstil ducaat temperamentnih govornikov, od ka- terih ni noben pozabil omeniti panam- ske revolucije in brigadnega generala Omara Torrijosa Herrere, je stopil k mikrofona general, tesno zapet v delovni, zeleni vojaški uniformi in s prevezanim širokokrajnim klobukom na glavi. Govoril je vsega četrte ure — o problemih bananske družbe, o kme- tištvu, o združah, o pokrajini Chiri- qui in seveda o novem naselju Colo- rado Centro. »Zda je pravi čas, da poveste, kje vas čevlji žuli!«.

Tradicionalna premolka pred začetkom razprave ni bilo. Chiriquijci so si kar podajali mikrofoni in pri ni- komer ni bilo opaziti zadrege. Nekaj ima seveda s tem opraviti latinski temperament, nekaj pa tudi to, da pa- namski kmetje očitno generala do- bro poznajo. Še zlasti tu, v Chiriquiju, kjer je služboval, ko je bil še kape- tan.

»Kaj se hvalite s temi hišami, ki sploh niso za nas, pa še plačati jih bomo morali,« je zabrusil eden izmed govornikov. »In pri tem nisem mo- gel niti izbrati barve za svojo hišo.« »Prepričan sem, da bi storili na- pak, če bi vam hiše podarili,« mu je takoj vrnil Torrijas. »Potem bi jih zanemarili, tako da bi čez leto dni zažele razpadati — sploh pa je vpra- snje, ali bi zdržali leto dni, kajti po- mojem bi jih kaj jutri prodali. Ali ni res?«

»Res je,« se je zakrohotala množi- ca.

Nekdo je protestiral, ker je želez- niška proga v Chiriqui v obupnem stanju. Neke ženska je v solzah pro- sila, naj ji izpustijo moža, ki so ga zaprli. Šolarji so se zanimali, kdaj bo tudi v njihov kraj začel voziti sol- ski avtobus. Dialog je trajal skoraj celo uro. Najbolje so jo odnesli šol- jarji, ki so jim obljubili avtobus. Po- tem se je končalo tako, kot se je za- čelo. General je vstal in z naglim ko- rakom odšel skozi naselje. Ogledal si je hiše, podtaknil ogenj pod simbo- lično kolibo, odšel v šolo na skromno kosilo, nato pa sedel v helikopter in se odpeljal tako naglo, kot se je prišel. Močni piš izpod rotorjev je dvignil prah s pokošene livade, da ga je neslo v nos in v oči in na zadrujo »Revolu- cija na pohodu« je spet legel vsakdan.

Mi smo zdaj bežali pred njim z blatnimi čevlji in prepotenimi sraj- cami proti bleščeči prestolnici in ni- smo se mogli otresti občutka, da se peljemo proti drugemu panamskemu tečaju. Seveda živi vsa država pod istim sistemom, pod isto državno ure- ditvijo in isto piramidno oblast, ki se- ga od kraljevih skupnosti do vlade in skupščine ter močnega vojaškega vrha. Toda medtem ko se je življenje v Chiriquiju in, pravilo, tudi drugod po deželi povsem spremenilo, je me- sto Panama še vedno ostalo kozmo- politno središče, trgovski vozil, v ka- terem se prepletata domači in tuji kapital, mesto ob con prekopu, ki je živi simbol tuje prisotnosti na pa- namskih tleh. General Torrijos, ki je slej ko prej močni človek, »lider ma- ximov«, gradi svojo revolucijo na kme- tih in vojski, ki izhaja iz revnih kmečkih družin in jo vodijo oficirji, solani na Kubi. Pravijo, da gre v pre- stolnico le, kadar je nujno potrebno, sicer pa potuje po deželi ali se zadr- žuje v eni od vojaških »con«.

Toda tudi Ciudad Panama, kjer ži- vi tretjina vsega prebivalstva, je Pana- ma. Seveda tudi tu živi veliko delav-

cev, veliko preprostih ljudi, ki so Torrijosu pri srcu, in tudi del doma- čega kapitala podpira novi režim. To da tudi sami Panamci se sprašujejo, ali se bo ob tako močni polarizaciji mogoče izogniti socialnemu konflik- tu, obračunu, eksploziji.

»S kom naj ustanovim politično gibanje?« je vzkliknil Torrijos nedav- no v pogovoru s tujim gostom. »S temi ljudmi, ki so vsi v suknihih in kravatah?« »Mi imamo pripravljene načrte za ustanovitev množičnega po- litičnega gibanja,« mi je rekel eden izmed panamskih politikov. »Vendar ne moremo iti hitreje, kot gremo — smo za ideološki pluralizem in razen tega imata domača buržoazija in tuji kapital tu še močan vpliv.« »Vseh na- sprotnikov vendar ne moremo čez noč postaviti ob zid, se je naravnost bru- talno izrazil eden izmed članov tako imenovane zakonodajne komisije.

Več kot očitno je, da to, kar se je zgodilo v Panami oktobra 1968, ni bil klasičen latinskoameriški puč. Očitno je tudi da je v tem, kar se dogaja na deželi, v vojski, v struk- turah oblasti, nekaj »kubanskega«, ne v smislu kopiranja, marveč v tem, da nastaja nekaj novega, kar izhaja navznoter in navzven. Očitno je tudi, da to ni všeč mnogim v Pa- nami in zunaj nje. Očitno pa je tudi, da Omar Torrijos noče razreševati teh protislovij s silo, kar mu ne veleva samo zdrava pamet, ampak tudi raz- merje moči, tako kot se zaveda, da vprašanja prekopa ne more rešiti v oboroženem spopadu z Američani, ki imajo v con ob prekopu dvanajst vojaških

Kažipoti menjave

Naše gospodarsko sodelovanje z državami v razvoju se naglo krepi — Desetkrat več v Irak — Odprte možnosti

OD NASEGA ZAGREBSKEGA DOPISNIKA

ZAGREB, 25. sept. — Na letošnjem velesejnu v Zagrebu je sodelovalo 30 držav v razvoju. Večina se ni več zadovoljila z nekdajnimi informativnimi razstavami. Tako so bili za indijski razstavo značilni prvotni moderni tehniki — poleg tradicionalnih razstavkov, kakršni so tekstil, preproge in nakit.

Tudi Iran se je med drugim predstavil s tehničnimi proizvodi (televizorji in gospodinjstvi aparati). Jordan, Kuba, Gana, Panama, vzhodnoafriške in druge države v razvoju so s svojimi razstavami, ki so jih prikazali na velesejnu, prav tako potrdili rezultate, ki so jih dosegli na poti svojega industrijskega razvoja. Samo lani smo povečali uvoz iz teh držav v Jugoslavijo za 151 odstotkov, izvoz pa — če ga primerjamo s 1973. letom — za 58 odstotkov.

Stanovanja za 5 milijard dolarjev

Med velesejnom je bila na velesejnu tudi seja izvršnega odbora gospodarske zbornice Jugoslavije, ki je razpravljala o letošnjem uresničevanju zunanjetrgovinskega razvoja naše države. To se v dobri meri nanaša tudi na sodelovanje z deželami v razvoju.

Naše gospodarske organizacije so doble v državah blizu njega in Srednjega vzhoda (Irak, Iran, Jordanija, Kuvaj, Libanon, Sirija, Jemen, S. Arabija, emirati Oman, Bahrein in Katar) na področju izvajanja investicijskih del v uresničevanje vrsto projektov, katerih vrednosti so ogromne. Tako ocenjujejo, da presega vrednost bodočih del na kmetijskem področju 1,5 milijarde dolarjev. Začeli so že graditi objekte v vrednosti nad 950 milijonov dolarjev. Pripravljeni je ponudba za gradnjo stanovanj v vrednosti nad 5 milijard dolarjev. Vrednost dobjenih projektov na različnih področjih pa se giblje od 20 do 50 milijonov dolarjev.

Tako uspešno sodelovanje seveda ugodno vpliva posebno na zvečanje blagovne izmenjave, posebno našega izvoza v te države. To najbolje ilustrira primer Iraka, kjer se je naš izvoz v letošnjem prvem polletju zvečal (v primerjavi z enakim lanskim obdobjem) za desetkrat. Sicer pa se je skupna blagovna izmenjava z Irakom zvečala v tem času (v primerjavi z lanskim prvim polletjem) za 93 odstotkov — od tega uvoz za nekaj nad 92 odstotkov (v glavnem surova nafta iz Irana in Iraka), izvoz pa za 100 odstotkov. Z našim izvozom se je vedno ne moremo biti zadovoljni.

Kje so težave?

Splošna ocena je, da blagovna menjava z Indijo, po tem ko smo prešli na konvertno bilanco plačevanja, ne zadostuje ker se premalo izvažamo — čeprav je bila na najvišji ravni. Vendar se je resda povečal, izvoz pa so 80 odstotkov izvoza lanske Hkrati se je uvoz zvečal za 28 odstotkov. Naše cene ter relativno proizvodov iz redne blagovne menjave, še naprej ostajajo resen problem, vendar napovedujemo, da se bo obrnilo na boljše že do slepega leta.

Z Indonezijo so letos skle-

njeni tudi prvi investicijski posli: gradnja dveh elektrarn in elektrifikacija dela Jave v skupni vrednosti okrog 100 milijonov dolarjev (sarajevski Energoinvest). Med drugim si kragujevska »Crvena zastava« in mariborski TAM prizadevata, da bi sklenila kooperacijo v proizvodnji dostavnih vozil in tovornjakov, ki jih v Indoneziji že poznajo. Ta čas teko pogajanja o gradnji ladjedelnice (beograjski Investimport), ladji (zgrebski »Jadrinbrod«) itd.

Positivna stran sodelovanja s Pakistanom je, da je jugoslovanskemu gospodarstvu uspelo na ta trg priložiti blago iz našega proizvodnega programa, ki terja višjo tehnično obdelavo (dvigala, stroji, traktorji itd.), sicer pa bo potrebno poskrbeti za bolj moderne metode izmenjave.

Temeljne težave za zvečanje in izboljšanje blagovne izmenjave z Bangladešom so v tem, da ta država nima dovolj tujih plačilnih sredstev ter da njen izvoz ni raznolik in tudi ne gre za velike količine. V prihodnje naj bi izboljšali še raven blagovne izmenjave s Sri Lankom, Malezijo in Filipini, kjer gre še za posebej simbolično izmenjavo.

Značilno je tudi, da je prišlo do zmanjšanja našega izvoza in precejšnjega povečanja uvoza iz držav Magreba (Alžir, Maroko, Tunis), pa držav Zahodne in Centralne Afrike (Etiopije in Madagaskarja). To bomo mogli na zeleno vejo šele, ko bomo rešili probleme organiziranja naših podjetij ne le v državi, temveč tudi pri njihovem nastopanju v teh državah, kreditiranje ter ko bomo imeli več naših predstavnikov v večjem številu teh držav.

Konkurenčni v Severni Afriki

Z odprtjem suškega prekosa si moremo v prihodnje obetati več od ekonomskih odnosov z vzhodnoafriškimi državami. Razveseljivo je, da odživlja tudi gospodarsko sodelovanje z zahodnoafriškimi državami.

S severno Afriko (Egipt, Libija, Sudan) razvijamo zelo uspešno sodelovanje na področju naših gospodarskih področjih. Samo letos smo dobili več projektov, ki jih bo potrebno uresničiti. Najbolje se razvija sodelovanje v kmetijstvu, pa v infrastrukturi in energetiki. Posebno razveseljivo je, da smo dobili več licitacij, ki jih financira svetovna banka. Posebno z Egiptom in Libijo se medsebojna blagovna izmenjava zvečuje leto za letom, pri čemer najvišje rase naš izvoz.

V naših skupnih ekonomskih odnosih z Latinsko Ameriko se kažejo pozitivne spremembe. Države centralne Amerike in Karibov kažejo vse večje zanimanje za nakup proizvodov visoke tehnične obdelave, za našo tehnologi-

jo, skupna vlaganja itd. Poleg obstoječih skupnih proizvodnih podjetij za elektro opremo in orodjarske stroje v Mehiki so nedavno podpisali preljudnarno pogodbo za skupno proizvodnjo ročnega orodja, avtomobilskih delov, delov za kolesa, motorje, rudarsko opremo in traktorje. Niso še sklenjena pogajanja o skupni predelavi mehškega lesa v pohištvo, ki naj bi ga plasirali na tretja tržišča (ZDA), zato pa je sklenjena pogodba o projektiranju agroindustrijskih kombinatov.

V Južni Ameriki predstavljajo države andske skupine (Peru, Ekvador, Venezuela in Kolumbija) pomembna tržišča. V Panami bo slednji potrebno proučiti možnost rabe proste cone kanala, saj bi mogle naše OZD pod zelo ugodnimi pogoji sestavljati določene proizvode (bela tehnika, elektronika, dvokolesa) ter jih prodajati tudi v ostalih državah Centralne Amerike.

V Brazilijo še naprej izvažamo vagoni (pomembni kreditni posel, vredni okrog 90 milijonov dolarjev), to pa je povezano z uvozom brazilске kave. Zadnje mesecce teko resna pogajanja za glasna 10 tisoč traktorjev.

MARJAN KUNEJ

V Osijeku novi velikan za hrano

Organizirana kmetijska proizvodnja na skupno 656.000 hektarjih

OSIJEK, 22. sept. (Tanjug) — Kmetijsko-živilski sistem, Slavonske in Baranje bo zajemal 50 kmetijsko-živilskih delovnih organizacij in znamenitih ustanov. Od zunanjih se se sistem odločilo kmetijsko-industrijski kombinat Virovitica in Tehno-ekonomski biro Zagreb, prek kooperacije pa se bo pridružil tudi zasebni sektor kmetijstva, tako da bo lahko ta gospodarska tvorba organizirala kmetijsko proizvodnjo na 656.000 hektarjih, od česar bo 242.000 hektarjev odpadlo na družbeni sektor.

Organizacije, ki so se izrekle za vključitev v ta sistem, so lani ustvarile za 15 milijard dinarjev skupnega dohodka, za približno tri milijarde dohodka in za 830 milijonov dinarjev pozitivnega finančnega rezultata. Zaposlenih bo približno 40 tisoč delavcev.

Glavni cilj združevanja v kmetijsko-živilski sistem je čimbolj množična in bolj ekonomična ter bolj racionalna proizvodnja živil, usklajanje razvoja proizvodnih zmogljivosti, skupno uveljavljanje na domačem in tujem tržišču ter poslovanje z bankami, nenehna skrb za popolno modernizacijo proizvodnje itd. Ustanovitev kmetijsko-živilskega sistema ne pomeni nikakršnega regionalnega zapiranja kajti sistem bo odprt vsem zainteresiranim partnerjem.

Pospravimo koruzni rekord

Na jugoslovanskih poljih rekordni pridelek 9,5 milijona ton koruze

OD NASE BEOGRADSKA DOPISNICE

BEOGRAD, 25. sept. — »Kaže, da jomo letos na približno 2,5 milijona hektarjih, kolikor je posajenih s koruzo, imeli rekordni pridelek. Če ne bo presenetljivo vreme, bo šlo v silose 9,5 milijona ton koruze.« je dejal dr. Vlastimir Trifunović, direktor inštituta za koruzo Zemun polje.

To pomeni, da bomo skoraj na enakih površinah letos pridelali za približno 1,5 milijona ton več kot sicer. Kot poročajo, je koruza letos odlične kakovosti, povprečni pridelek znaša 40 stotov na hektar. Rekordna letina koruze bi bila ahko še boljša, če bi na zasebnih posevkih (na katerih je posajene skoraj 90 odstotkov vse koruze), poskrbeli za boljše zanje. Kljub takim opozorilom pa so ponekod že začeli obiranje koruze prekinili. Razlog je že star — pomanjkanje rezervnih delov za komбайne in druge stroje in to ne le uvožene, temveč tudi domače.

Uspelo nam je pridelati veliko koruze, ki stane na svetovnem trgu tudi po 150 dolarjev tona. Čemu torej ner voza, če nas ne čaka druga ga dela kot to, da koruzo pravočasno pospravimo.

BOJANA JAGER

Pravica do jezika

V soboški občini prizadevanja za dosledno uveljavitev dvojezičnosti v javnih službah — Do enotnega modela

MURSKA SOBOTA, 24. sept. — Javno opredeljene pravice narodnosti v ustavi in drugih dokumentih zahtevajo tudi dosledno uveljavitev dvojezičnega poslovanja v občinski upravi, občinski skupščini in v vseh javnih službah — to je bilo vodilo današnje razprave komisije za narodnostna vprašanja pri skupščini občine Murska Sobota.

Vendar so v razpravi ugotovili, da je predvsem zaradi pomanjkanja kadrov in usposobljenih prevajalcev v posameznih javnih službah vzrok za to, da občani na

narodnostno mešanem območju te občine še niso doleteli vseh pravic, ki jim gre do po določenih občinskih statutih.

Občinska uprava, občinska skupščina in vsi njeni organi bodo morali brez odlašanja poskrbeti za ustrezne kadre, katerih naloga bo med drugim tudi v tem, da bodo delegati na narodnostno mešanem območju (teh je 32) dobivali gradivo v obeh jezikih že od oktobra letos dalje. Tudi na sejah občinske skupščine in vseh njenih organov bodo dosledno uveljavljali dvojezičnost.

Čeprav v zmanjšanim obsegu so napovedali postopno uvedbo uporabe obeh jezikov tudi v pravosodju in v drugih javnih službah, zato so se zavzeli za dolgoročno načrtovanje kadrov. Ta dokaj zahtevna naloga pa

terja tudi uveljavitev enotnega modela dvojezičnega poslovanja, da bi med drugim omogočili uporabo materinega jezika tudi tistim občanom madžarske narodnosti, ki ne živijo na zaezroženih narodnostno mešanem območjih.

Saša Gruden, tajnik komisije za narodnosti pri skupščini SR Slovenije, je član komisije spomnil, da je obveznost, da bodo morali čim prej poskrbeti tudi za prevod občinskega statuta in drugih aktov v madžarski jezik. Dejal je še, da je tudi republiška skupščina odobrila zastavljeni dvojezični poslovanje za člane italijanske in madžarske narodnostne skupnosti. Opozoril pa je tudi na pomanjkljivosti pri urejanju dvojezičnih napisov na narodnostno mešanem območju. BORO BOROVIC

Kulinarični zemljevid Slovenije

Imajo ga turistična društva in agencije — Izšel je v 410.000 izvodih

LJUBLJANA, 22. sept. — Izšla je nova turistična karta Slovenije, ki jo je izdala turistična zveza Slovenije, financirala pa gospodarska zbornica SRS, in sicer v 410.000 izvodih.

Automobilski zemljevid s kulturnimi zanimivostmi, turističnimi točkami in kampi prinaša vse najnovejšee cestne novice, hrbtina stran pa predstavlja kulinarični zemljevid naše republike, ki v risbi nazorno prikazuje pokrajinske in krajevne kulinarčne posebnosti: slovenske nacionalne jedi in zlatne kapljice. Najnovejša turistično-kulinarčna karta je stala 900.000 din.

NIKO LAPAJNE

BERITE

Primorski dnevnik

V jami bo še živo

Že odpisani premogovnik v Laškem bi mogel podaljšati proizvodnjo do leta 1981 — Vsako leto 70 tisoč ton

LJUBLJANA, 25. sept. — Čeravno je že popolnoma kazalo, da ima eden naših manjših premogovnikov, rudnik premoga, gline in peska Laško pred seboj le še dobri dve leti »življenja«, ker bo takrat za izkop pripravljen rezerv (okoli 165 tisoč ton) do kraja izčrpana, se mu sedaj odpirajo nove perspektive.

Včeraj je namreč republiški komite za energetiko odobril sanacijski program za nadaljnjo izkoriščanje tega rudnika. S tem je dana možnost, da Laško na novo odpre in pripravi za odkopavanje 308 tisoč ton rezervnega premoga, kar praktično pomeni, da bi rudnik podaljšal svojo proizvodnjo še do leta 1981 in sicer bi vsako leto nakopal okoli 70 tisoč kvalitetnega glinega premoga.

Za odpiranje, pripravo in odkopavanje teh rezerv potrebuj rudnik nekaj več kot 17 milijonov dinarjev. Ta znesek bi bremenil vsako odkopano tono premoga s 56,48 din.

Kakor rečeno, projekt je utemeljen in sprejet, vprašanje pa je, kako zbrati teh 17 milijonov dinarjev. Zaradi pomanjkanja sredstev v tovarno izolacijskega materiala TIM Laško, ki je bila zgrajena ravno zaradi tega, ker so nameravali jamo zapreti. Zato sedaj nimajo lastnih sredstev za od-

piranje novih premogovnih rezerv, kljub temu pa sta rudnik in TIM skupaj pripravljene prispevati iz svojega nekaj več kot 3 milijone dinarjev, medtem ko naj bi preostali denar zbrali z najetjem bančnih in drugih kreditov.

Stvar pa, kot kaže, ni tako preprosta. Prekoračitev ozroma podražitev elektroenergetskih objektov, ki jih gradimo, so praktično pogoltni le vse denarne zmogljivosti v te namene za letos in tudi za prihodnje leto. Zato je

komite za energetiko priporočil izvršnemu odboru interesne skupnosti elektroenergetike Slovenije, naj pregleda sanacijski program rudnika in sprejme ustrezne sklepe o sofinanciranju. Prav ta je priporočil poslovnim bankam, naj pregleda ta elaborat in čimprej omogoči uresničitev programa, ker ni nobene dileme, da ta premog potrebujemo, zlasti ker je že vključen v energetsko bilanco in z njim pri načrtovanju porabi računamo. Na seji so naposled menili, naj bi se rudnik Laško pozanimal, ali so kakšne možnosti, da bi zadevo sofinancirala republiška raziskovalna skupnost.

Rudnik Laško pa ima pod glavnim rovom še nadaljnjih 940 tisoč ton rezervnega premoga, ki so še premalo raziskane, a bi jih bilo dobro natančneje pregledati. Torej se rudniku, ki je lani in predlanskim posloval rentabilno, morda odpira še nova perspektiva, zlasti ker ima zadostne delavce za rudarska dela in tudi sredstva za stanovanja ne potrebuje.

MARKO JAKSE

BERITE
REVUJO
DAN

POMENEK

Več cvička

Letošnje septembrsko sonce bo posladkalo grozdje dolenskega vinogradnika F. Slovenca

SENTJERNEJ, 24. sept. — Na Dolenskem je vedno več kmetov, ki so se v celoti posvetili vinogradništvu. Med take sodi tudi vinogradnik Franc Slovenec iz Sentjerneja, ki ima vzorno in sodobno urejen vinograd, ta mu da na leto še kar 12.000 litrov prvovrstnega cvička. Pridelovalci vina na Dolenskem so zelo veseli lepega vremena v septembru, ko je sonce in topla vreme prineslo grozdju potrebne količine sladkorja. Če bo vreme držalo še nekaj dni, bo cvička kar dobra.

Vinogradnik Franc Slovenec iz Sentjerneja je pred leti vožil skoraj ves svoj prihranek v travniške površine Trčnice pod Gorjanci. Rigolal je blizu enega hektarja površin in zasadil žlahtno trto žametne črtnice, modre franklinje in kraljevine. V osnovi se je odločil torej za tiste vrste trte, ki dajejo grozdje za pridelavo dolenske vinske posebnosti — cvička.

Prva leta je samo dajal. V zadnjem času pa že

žanjev plodove svojega dela. Veliko denarja in truda tričlanske družine, je vloženo v razsežnem vinogradu, ki je sodobno urejen in trta daje tudi do sedem kilogramov prvovrstnega grozdja.

Pri ureditvi vinogradniških površin je Slovenec pomagal znani strokovnjak Tit Doberšek iz Novega mesta, pisec knjige o sodobnem vinogradništvu. Slovenčeva zagnanost, lahko bi rekli celo trma, združena z Doberškovo strokovnostjo, je dala izreden pridelek, saj ni lahko na enem hektarju vinograda pridelati kar 12.000 litrov prvovrstnega cvička.

V razgovoru s Slovencem sem zvedel, da je sodeloval že na številnih razstavah cvička, ki jih prirejajo dolenski vinogradniki v Novem mestu. Njegov cviček je bil vedno v vrhu, zato ga je bil brez težav proda. Ima stalne »djemalce, ki vedo kakšno vino prideluje Franc Slovenec.

Naš sogovornik je po-

FRANC SLOVENEK — Vzorni vinogradi in 12.000 litrov cvička

gradniki niso tako organizirani kot drugje. Najbolj jih boli, da se na tem območju nihče ne odloči za gradnjo vinske kleti, saj je samo v tem okolišju več kot 3000 hektarjev vinogradov, ki bi polnili kleti. Tudi zavarovanje pri Savi je predrago ne morejo ga plačati, zato so v popolni odvisnosti od vremena, ki stroji njihov zaslužek.

Slovincu žilica še vedno ne da miru. Rad bi pridobil še kakšen kos zemlje in povečal vinograd. Povedal je, da s svojo mehanizacijo zlahkoma opravi vsa dela, ima pa še nekaj zmogljivosti na voljo. Ljudje mu pomagajo samo pri trgatvi, vse drugo pa opravi tričlanska družina.

SLAVKO DOKL

Se podoba »južnjaka, delavca iz druge republike, v zadnjem času kaj spreminja? Odgovor ne more biti do kraja nedvoumen, že zato ne, ker rezultati najnovejših raziskave niso še do kraja razčlenjeni — in ker teče že nova sociološka raziskava. A že zdaj lahko zapišemo: to in ono se spreminja. In tako je potrebno pri-

pomniti: marsikaj ostaja pri starem — v slabem in v dobrem.

Sindikalni raziskovalni center za samoupravljanje končuje zdaj raziskavo, ki je širša od tiste, opravljene 1972. leta. Zajeli so namreč ne le delavce iz drugih republik, zaposlene v industriji in rudarstvu, marveč reprezentativni vzorec vseh delavcev iz drugih republik. Vodja raziskave in v.d. direktorja centra Saša Micki je razumljivo zadržan: ugotovitve se niso do kraja obdelane, gre torej za prve začasne podatke.

Ti pa med drugim kažejo: število delavcev, ki mislijo ostati v Sloveniji, je ostalo nespremenjeno: dve tretjini vseh. Podatek se nanaša na industrijo in rudarstvo, kjer je bila primerjava možna.

Značilni — v luči tako rekoč večnih debat o barakarstvu — so podatki o tem, kje so ti delavci živeli leta 1972 in kje žive zdaj: delež tistih, ki so v samskem domu, je zdrklj na 12,9 na 9,7 odstotka. Prav tako je nazadovala zasedenost barak, da tako rečemo: s 7,7 na okroglih šest odstotkov.

Delavcev iz drugih republik, ki so živeli v stanovanjih, ki so last delovnih organizacij, je prav tako manj: delež se je zmanjšal od 36,7 na 26,7 odstotka.

Po svoje presenetljiv je podatek o naraščajočem številu podjarmnikov med delavci iz drugih re-

publik. Medtem ko jih je bilo (v industriji in rudarstvu) 1972. leta 26,28 % jih je zdaj 31,6 odstotka.

Največji skok pa je v postavki, ki kaže, koliko jih ima lastno stanovanje: od 11,11 na 22,1 odstotka!

Kaj dlje od ugiibanja in hipotez najbrž ne bi prišli, če bi poskušali razčleniti pomen stalnic in premikov v rubrikah te primerjalne raziskave. Analiza raziskave, kot rečeno, namreč še ni gotova. Ostane torej — na podlagi grobnej in nekaterih drugih podatkov — nekaj ugotovitev, bolj ali manj opremljenih s pridržki.

1. Delavci iz drugih republik v slovenski industriji in rudarstvu so dvotretjinsko zasidrani v Sloveniji. Tu so se za stalno naselili, domov se vračajo le še na obisk, na kolone morda, sicer pa so postali del našega vsakdana.

2. Težnja po stalni zaposlitvi je v industriji pa rudarstvu močnejše izražena kot v drugih gospodarskih panogah. Raziskava na vzorcu vseh v Sloveniji zaposlenih delavcev je namreč pokazala, da je takih, ki se namera-

vajo prej ali slej vrniti domov, več kot polovica — 52 odstotkov.

3. Kar zadeva stanovanje, ambicije delavca iz druge republike niso nič drugačne od Slovenčevih: »Moja kuća — moja slobodica«. Podatek o resti podjarmnikov pa bržkone kaže, da se krči število tistih, ki bi vželi na stanovanje vsakogar, samo če je Slovenec. (Pridržek v prejšnjem stavku izvira iz pomanjkanja podatkov, kolikor podjarmnikov iz drugih republik stanuje pri Slovencih, koliko pri svojih rojakih.)

4. Največ delavcev iz drugih republik je iz Hrvaške. V industriji in rudarstvu je ta delež narasel v dveh letih od 41,7 do 45,5 odstotka. Na drugem mestu so delavci iz Bosne in Hercegovine: dobre tri desetine vseh jih je.

Delavci, ki so z eno nogo v Sloveniji, z drugo pa doma, povzročajo največje razpravljanje. Nestalnost pomeni fluktuacijo. Nestalnost je topla greda mezdne miselnosti. Nestalnost prinaša večje nezadovoljstvo s samim seboj in z okoljem. Nestalnost odna-

ša komaj kvalificirane kadre. Nestalnost praviloma pomeni barakarstvo. In nestalnost v najhujši obliki so potujoče skupine gradbenih delavcev, ki se pod vodstvom »gazde« selijo iz kraja v kraj, brez pravega zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja, brez samoupravnih pravic: nomadi, ki jih izkoriščajo »gazde«, včasih pa tudi gradbenega podjetja.

Bilo bi seveda enostransko presojati vlogo delavcev iz drugih republik zunaj okvira politike zaposlovanja v Sloveniji, njenih gospodarskih, demografskih in drugih vzrokov.

»Kar se tiče zaposlovanja, je Slovenija srečno nesrečna dežela,« opozarja vodja zaposlovanja republiškega zavoda za zaposlovanje Jože Verbek Slovenija ima namreč eno najnižjih, če že ne absolutno najnižjo stopnjo brezposelnosti v Evropi. Medtem ko je recimo na Švedskem z izvrstno službo zaposlovanja t.i. frikijska stopnja brezposelnosti 2,4, je pri nas bilo v letih 1971 do 1974 brezposelnih komaj 1,94 %, v prvem polletju letos

pa celo samo 1,37 %, v celem 9.398 ljudi.

Druga značilnost: že 1,8-odstotno letno naraščanje zaposlenosti bi v Sloveniji pobralo ves naravni priliv delavcev, se pravi vse nove delavce iz Slovenije same. Letna stopnja pa je veliko višja. V zadnjih štirih letih 4,1 %, v prvem polletju 1975 pa celo 5,5 odstotka. (Planska stopnja znaša tri odstotka.) Vrata za delavce iz drugih republik so torej odprta na stežaj, čeprav zadnje mesece nekoliko manj.

Gradivo Temeljne programske naloge skupnosti za zaposlovanje za leto 1976 pa opozarja še na eno značilnost slovenskega gospodarstva, ki pogojuje stalno zaposlovanje ljudi iz drugih republik. To je sorazmerno skromna tehnična opremljenost delovnih mest. Posledica: »V povpraševanju so bile potrebe po delavcih s poklici ozkega profila v preteklem štiriletnem obdobju udeležene v povprečju z okoli 57 %. Ponudbe z vidika šolskega priliva in z vidika slovenskega delovnega potenciala pa je bila znatno nižja, »v povprečju samo okoli 43,5 %.

Strokovnjaki menijo, da tudi v bližnji prihodnosti ne bo nič drugače: združeno delo s področja gospodarstva bo do 1980. leta še vedno potrebovalo več kot polovico delavcev s poklici ozkega profila. Se pravi: šolsko, strokovno sorazmerno slabo oz. enostransko podkovanih.

V strokovnem jeziku pravijo temu strukturno neskladje med ponudbo in povpraševanjem na področju dela. Z drugimi besedami pa to pomeni: število strokovnih kadrov hitro narašča, zanje pa — sorazmerno — ni dovolj mest. Zato niso tako redki pojavi, ko je njihovo znanje nesmotno izkoriščeno. Dalje: kvalifikacijska sestava se ne spreminja tako hitro, kot bi terjale potrebe moderne družbe. Delovna mesta so čedalje neustrezneje zasedena. Skratka, peza gospodarstva, ki dela v znamenju poklicne ozkega profila, se zadovoljuje ali mora zadovoljiti povprečno le z dvema petinama strokovnjakov, tako imenovanih širokih profilov.

Skupnost za zaposlovanje sodi, da se bo spričo teh in drugih razlogov »v naslednjem srednjeročnem obdobju v Slovenijo usmerjeni tok v medrepubliškem zaposlovanju verjetno še bolj okreplel. Urejanje življenjskih razmer, zlasti za delavce iz drugih republik, vse preveč zaostaja za naraščajočim zaposlovanjem. »Dimenzije medrepubliških tokov zaposlovanja so presegle vse dosežane okvire in nujno narekujejo povečano družbeno skrb za učinkovitejšee urejanje z migracijskimi gibanji delavcev povezanih vprašanj.

Vzvod in preskusni kamen resnične skrbi bo dogovor o minimalnih življenjskih in delovnih pogojih delavcev, ki ga pripravljajo, tako hitrost njegovega sprejema kakor (in predvsem!) doslednost, s katero ga bodo izvajali.

Jože Sircelj

Delavci iz drugih republik V ozkem profilu

Po doslejšnji raziskavi: več kot polovica se jih namerava prej ali slej vrniti domov

DOMAČI ŠPORT

DANES

SOBOTA, 27. septembra 1975

NOGOMET

MLADINCI

15.30 v Bazovici
Zarja — De Macori

NARASČAJNIKI

15.00 v Doberdolu
Mladost — Monfalcone

ZACETNIKI

16.30 v Štandžu
Sovodnje — Azurra

KOŠARKA

16.30 v Moči
Messa — Juventina

JUNIR MARLESA

20.00 v Mariboru
Sodeluje tudi Kontovel

NOGOMET

V OKVIRU TEKMOVANJA ZA EVROPSKI POKAL NARODOV

Bearzot: današnja tekma s Finsko bo trening za srečanje s Poljaki

Italija bo skušala igrati napadalno - Ekipa ni v popolni formi

RIM, 26. — Italijanska državna nogometna reprezentanca, ki se bo jutri v okviru tekovanja za evropski nogometni pokal narodov srečala v Rimu s Finsko je opravila danes v jutranjih urah zadnji trening. Trener Bearzot je potrdil, da bo jutri igrala reprezentanca s tisto postavbo, ki je nastopila v prvem polčasovnem terminu v Firencah.

V reprezentanci bodo: Zoff, Rocca, Roggi, Benetti, Bellugi, Facchetti, Graziani, Pecci, Savoldi, Antognoni, G. Morini. REZERVE: 12 Castellini, 13 Gentile, 14 Zaccarelli, 15 Causio, 16 Pulici.

Vodstvo ekipe se je po treningu pogovarjalo s časnikarji. Bearzot je izjavil, da bo jutrišnja tekma s Finsko v bistvu služila kot priprava za bolj zahteven nastop proti Poljski, s katero se bo Italija pomerila v oktobru.

Bearzot je odgovoril tudi na vprašanje o sposobnosti jutrišnjega nasprotnika. Dejal je, da Finska igra bolj obrambno in bo treba zato izvajati strogo kritje posameznih igralcev, ker se čisto znanje v o sprednji tudi obrambni igralci. Italija bo zato skušala uveljaviti napadalno igranje, vendar zelo oprežno in premišljeno. Pecci bo pomaknjen bolj na osrednji del sredine igrišča, z Benettijem in G. Morinijem ob straneh, Antognoni pa bo lahko sam izbral svoje mesto. Vsekar bo bodo morali »azzurri« igrati previdno, ker je njihova forma trenutno še nezadovoljiva.

Današnji trening je trajal dobro uro. Po običajnih razgibalnih vajah so nogometaši odigrali krajšo tekmo. Igrali so sedem proti sedmim. V eni ekipi so bili branilci, v drugi napadalci.

Popoldne so ostali v hotelu, od koder bodo jutri odpotovali na tekmo.

TENIS

PROTI AVSTRALIJI

Čehoslovaki vodijo

PRAGA, 26. — ČSSR vodi z 1:0 po prvem dnevu mednarodnega teniškega srečanja z Avstralijo, v medpodročnem polfinalu tekovanja za Davisov pokal. V prvem srečanju posameznikov je namreč Jan Kodeš premagal Johna Alexandra s 6:4, 2:6, 7:5, 6:4.

Drugo srečanje posameznikov so morali zaradi mraza prekiniti. V trenutku prekinitve je vodil Čehoslovak Hřebec proti Avstralcu Rochu s 3:6, 4:6, 6:1, 6:3 in 1:0.

MERAN, 26. — V polfinalu italijanskega teniškega prvenstva v Meranu so med moškimi dvojicami doslej najuspešnejši izšli: Di Domenico in Vattione. Barazzutti in D'Alessio 6:4, 6:4, 6:6, 6:2. Panatta in Bertolucci - Di Maso in Crotta 4:6, 6:1, 6:1 in 6:3.

ŠAH

Na Poletovem turnirju na Opčinah

Stoodstotni uspeh dr. B. Filipoviča

Dr. Božidar Filipovič je zmagal sinoči na odprtem šahovskem turnirju Poleta na Opčinah. Osvojil je 13 točk in je tako dosegel stoodstotni uspeh.

Na 2. mesto so se z enakim številom 10 točk uvrstili Bajc, Koren in D. Jelincič.

Do zaključka redakcije še nismo prejeli izvidov preostalih treh partij, ki pa ne morejo več vplivati na vrstni red prve četverice udeležencev turnirja.

Začel se je tudi brzoturnir, katerega se udeležuje 14 šahistov. Med najzanimivejšimi partijami prvih treh kol sta bili tisti, v katerih je Filipovič premagal Bajca, Lakovič pa D. Jelinciča.

B. K.

KOŠARKA

NA SP V KOLUMBIJI

BOKS

V ZAGREBU

ITALIJANKE PRVE V SVOJI SKUPINI

Z zmago nad Senegalom so se uvrstile v finalno kolo

BOGOTA, 26. — Na svetovnem ženskem košarkarskem prvenstvu v Kolumbiji je v kvalifikacijskem delu tekovanja Italija v zadnji tekmi premagala Senegal s 66:16 (34:6) in se je tako uvrstila v finalno skupino.

Poleg Italije so postale finalistke še Sovjetska zveza, Češkoslovaška, Mehika, Južna Koreja in Japonska. Kot organizator bo v Caliju igrala v finalnem kolu tudi Kolumbija.

Končne lestvice posameznih kvalifikacijskih skupin so take:

Skupina A	
1. Sovjetska zveza	6
2. Mehika	4
3. Madžarska	4
4. Kanada	3
Skupina B	
1. Italija (207:133)	6
2. Južna Koreja	5
3. Brazilija	4

Skupina C	
1. Japonska (203:191)	5
2. Češkoslovaška (186:177)	5
3. ZDA	4
4. Avstralija	4

Italija ima dokaj realne možnosti, da v zaključnem delu tega svetovnega prvenstva osvoji bronasto kolajno.

MALMOE, 26. — V mednarodnem prijateljskem nogometnem srečanju v Malmöju sta dosegli švedska in Danska neodločen izid 0:0.

REYKJAVIK, 26. — Škotska ekipa Dundee United se je uvrstila v 2. kolo mednarodnega nogometnega tekovanja za pokal UEFA. Sinoči je namreč v povratnem srečanju premagala Keflavik z 2:0.

MATE PARLOV SPET V RINGU

6. oktobra bo njegov nasprotnik Amerikaneec Griffin

REKA, 26. — Jugoslovanski Mate Parlov, bivši svetovni amaterski in olimpijski boksarski prvak, ki je leto prestopil med profesionalce, bo 6. oktobra nastopil v Zagrebu. Njegov nasprotnik bo ameriški črnc John Griffin.

OSTRAVA, 26. — V prvem dnevu mednarodnega amaterskega boksarskega turnirja v Ostravi je Italijan Mugnani v petelinji kategoriji premagal Jugoslavana Zorana Spasića.

KOTALKANJE

NA SVETOVNEM PRVENSTVU

Premoč ZDA

BRISBANE, 26. — V prvem dnevu svetovnega prvenstva v umetnostnem kotalkanju so povsem prevladali Italijanci.

dovali tekmovalci ZDA. V prostih 11-kih dvojic so zasedli celo vsa prva tri mesta.

14. slovenske športne igre

PRAVILNIK KOŠARKE

1. Košarkarski turnir v kategoriji članov in mladincev za Tržaško in Gorisko organizirajo STS POLET.

2. Turnir bo imel (na igrišču Poleta na Opčinah) tak urnik: SOBOTA, 27. septembra 1975 16.00 Polet — RMV (mladinci) 17.30 Polet — STS (člani) NEDELJA, 28. septembra 1975 9.00 RMV — Dom (mladinci) 10.30 STS — Dom (člani) 16.00 Dom — Polet (mladinci) 17.30 Polet — Dom (člani)

3. Tekme članov in mladincev bodo potekale po mednarodnih pravilih FIBA.

4. Igralci iste ekipe morajo nastopiti v enotnih dresih z vsaj eno vidno številko. Niso dovoljene številke zapisane s kreda ali podobnimi zaslimimi pripomočki. Dovoljen je kvetvemu en igralce brez številke na dresu. Niso pa dovoljene številke 1, 2 in 3. Ekipa, ki bo sicer imela na igrišču 5 igralcev, ne pa z dodatnega števila spremljivih dresov, bo tekmo izgubila b.b.

5. Igralci mladinskih kategorij, bodo morali na zahtevo sodnika predložiti veljaven osebni dokument organizacijskemu odboru v roku 24 ur. V obratnem primeru bo tekma registrirana z izidom 2:0 v korist nasprotne ekipe.

6. Organizator ne odgovarja za morebitne poškodbe, ki bi jih utrpeli igralci v okviru posameznih tekmovalj.

7. Za kar ni predvideno v tem pravilniku, veljajo splošna pravila italijanske košarkarske zveze (FIP) in mednarodne zveze (FIBA) ter splošni pravilnik 14. SSI.

8. Organizator si pridržuje pravico, da po svoji uvidenosti spremeni zgornji pravilnik.

PRAVILNIK KROSA

1. Kros organizira ŠD ADRIA atletski odsek

2. Tekmovanje se bo odvijalo v Ljunerju dne 11. oktobra 1975 ob 15. uri.

3. Zbirno mesto in preverjanje vpisov ter delitev števk dne 11. oktobra ob 13.30 do 14.30 na sedežu PD Ljuner-Katnara.

4. Vpisovanje na sedežu Zdruga slovenskih športnih društev v Italiji, Ulica Geppa 9, Trst, tel. 31-19 do 14. ure dne 10. oktobra.

5. Tekmovalci bodo razdeljeni v tri starostne skupine: začetniki: do 14. leta starosti; mladinci: od 14. do 20. leta; člani: od 20. leta dalje.

6. Začetniki bodo pretekli en krog (1.200 m), mladinci dva (2.300 m), člani tri (3.500 m).

7. Velja pravilnik italijanske atletske zveze ter disciplinski pravilnik 14. SSI.

8. Priraditve ne odgovarja za morebitne poškodbe tekmovalcev in spremljevalcev.

9. Obvezen je športni dres.

10. Objava rezultatov tekmovalja eno uro po zaključku nastopa.

POP

Zbirališče dvodnevnega POP bo danes, v soboto, ob 18. uri na Vrhu pri Sovodnju.

Zbirališče za enodnevni pohod bo v nedeljo, 28. septembra, ob 8. uri na sedežu prosvetnega društva »Jezero« v Doberdolu.

Odbojka

ZSSDI obvešča, da bodo odbojkarja srečanja v telovadnici v Nabrežni za člane 30.9. ob 20. uri, za mladince pa 2.10. ob 20. uri.

Blizanje

ZSSDI obvešča, da zapade rok za vpisovanje v blizanje 4.10. in da bo tekmovalje 7.10. ob 20. uri.

MOTOKROS

5. oktobra na Tinjanu

Množica tekmovalcev na državnem prvenstvu

Priveditelji so prejeli skoraj sto prijav

KOPER, 26. — Na dopoldanski konferenci v Kopru so organizatorji motokrosa za državno prvenstvo na Tinjanu seznanili predstavnike tiska in radiotelevizije s podrobnostmi ene izmed največjih letošnjih športnih prireditev na slovenski obali.

Dirka bo v nedeljo, 5. oktobra ob 13. uri, udeležilo pa se je bo blizu 100 tekmovalcev iz raznih krajev Jugoslavije ter znani mednarodni tekmovalci v tej disciplini iz Madžarske, Italije, Avstrije in Zahodne Nemčije.

Na sporedu bosta najprej dirki za državno prvenstvo v kategoriji do 50 in do 250 cm, nato pa bo še ekshibicijska vožnja najboljših jugoslovanskih in tujih udeležencev v kategoriji do 250 cm.

Na Tinjanu bodo nastopili nekateri znani jugoslovanski mojstri motokrosa, med njimi Niko Sinkovec, Peter Segula, Jure Rampe in Dragan Zorić, od domačinov pa naj omenimo predvsem Bertoka, Drninga, Pečarja, Hrvatina, Angelinija, Časa in Dočiča. Vrsta tekmovalcev bo nastopila s Tomosovimi motorji ter preizkusila tudi nekatere novosti na strojih, ki so jih pripravili v svojem raziskovalnem inštitutu. Sicer pa je tovarna Tomos pokrovitelj dirke in je prevzela nase tudi glavno breme strokovne organizacije.

Na dopoldanski tiskovni konferenci smo slišali, da je tekmovalni proga na Tinjan ena izmed najbolj atraktivnih in najbolj skrbno urejenih v Jugoslaviji, zato organizatorji upajo, da jo bodo prej ali slej uvrstili tudi v koledar za evropska in svetovna prvenstva v motokrosu. Atraktivna je tudi za gledalce, saj bodo imeli popoln pregled čez vsa dirka, odlično pa je poskrbljeno tudi za njihovo varnost, saj je proga zelo dobro zavarovana. Naj omenimo še to, da bo v nedeljo na Tinjanu enosmerni promet, in sicer preko prehoda Skofjaj in Plavij, odhod pa čez Tinjan. Na prireditveni prostor bodo vozili tudi posebni avtobusi z odhodom izpred kopske avtobusne postaje ob 8.30 in 9.30.

Prireditelji sodijo, da se bo zbralo v nedeljo, 5. oktobra na Tinjanu nad 20.000 gledalcev. Vstopnice bodo v predprodaji do petka po polovični ceni 15 dinarjev, na sam dan prireditve pa bo cena 30 dinarjev.

L. O.

SCARPERI, 26. — Na avtodromu Mugello bo v nedeljo zadnja vožnja za italijansko državno motociklistično prvenstvo. Podelili bodo pet na-

slavov državnih prvakov. Ker sta Bianchi in Agostini že zanesljiva prvaka, bo tako glavna pozornost obrnjena na ostale tri kategorije: 50, 250 in 350 cm.

KOŠARKA

Bor — Polet odpadlo

Sinoči bi morali na Opčinah odigrati prijateljsko tekmo med Borom in Poletom. Zaradi nekega vzroka pa je tekma odpadla.

ODBOJKA

BARI, 26. — Jutri in v nedeljo bo v Barju mednarodni moški odbojgarski turnir, na katerem bo poleg neke ekipe iz ČSSR in Bolgarije ter dveh italijanskih sester, nastopila tudi italijanska reprezentanca »under 23«.

NOGOMET

V PRIREDBI ŠZ MLADOST IZ DOBERDOBA

Štiri slovenska moštva v borbi za pokal 30-letnice osvoboditve

Poleg domače Mladosti bodo nastopili še Primorac, Juventina in Sovodnje

V nedeljo, 28. septembra, se prične v Doberdolu nogometni turnir ob 30-letnici osvoboditve, na katerem bodo nastopile štiri ekipe in sicer Primorac iz Trebiča, Juventina iz Štandže, domača Mladost in enajsterica iz Sovodnja.

Doberdolsko moštvo se že več časa pripravlja na ta srečanja. Zaradi številnih sprememb, ki jih je vnesel novi trener Pivce, pričakuje nedejska tekmovalna v Doberdolu z velikim zanimanjem. Najprej se bosta ob 15. uri spoprijela domača Mladost in Juventina, nato pa še Sovodnje in Primorac.

S tem turnirjem bodo doberdolski športniki počastili spomin na lepe dni osvoboditve izpred tridesetih let. Obenem bodo, ob prisotnosti zastopstev sorodnih slovenskih športnih društev v zamejstvu izpričali zvestobo idealom narodnostne pripadnosti, za kar so padli številni naši fantje.

Tekmovanje se bo zaključilo pri-

hodnji teden. Zmagovalce in vse udeležence bodo prireditelji nagradili s pokali in spominskimi plaketi.

F. G.

Danes, v soboto, 27. septembra ob 15. uri v Doberdolu nogometna tekma narasčajnikov Mladost - Monfalcone. V nedeljo, 28. septembra ob 10.30 pa nogometna tekma začetnikov (vedno v Doberdolu) Mladost - Romana.

Nogometna ekipa zgrmela v prepad

RIO DE JANEIRO, 26. — Avtobus, ki je vozil nogometno ekipo Campaio Correia je večerj padel v več kot 10 metrov globok prepad. Eden izmed nogometašev se je pri tem ubil, enajst pa je bilo lažje ali huje ranjenih.

ZARADI NEUSPEHOV

Stastny odstopil

DUNAJ, 26. — Po porazu proti Madžarski v Budimpešti z 2:1 je trener avstrijske reprezentance Leopold Stastny odstopil. Novega trenerja bodo imenovali 3. oktobra.

Stastny je imel kot trener reprezentance precej smole. Čeprav je izvršil nogometni strokovnjak s svojo ekipo ni dosegel dejanske skoraj nobene uspeha. Zdj se je pred odločilno tekmo za evropski pokal z Walesom ves avstrijski športni tisk obrnil proti njemu ter zahteval njegovo glavo. Stastny je zato odstopil sam.

Prejšnjo nedeljo se je začelo tudi začetniško prvenstvo. Vpisane ekipe so porazdeljene v tri skupine: slovenske barve zastopata le Breg (v skupini A) in Primorje (v skupini C).

V prvem kolu je Breg gladko premagal enajsterico Domia s tremi golji Mitje Zonte. Primorju pa ni u-

sma leteli razmeroma nizko, nekaj tisoč metrov visoko. Sence oblakov so se risale po pustih tleh in nekdo izmed nas je vzel v roke daljnogled in začel gledati z njim skozi okence. V tistem trenutku je planila k njemu sicer ljubezniva, mlada in precej čedna stevardesa, ter mu izrgala daljnogled iz rok.

»V sovjetskih letalih je prepovedano uporabljati daljnogled ali pa fotografirati,« je dejala tako osorno in odločno, da smo vsi omedeli. Daljnogled je vzela in zaloputnila za seboj vrata, ki so vodila v pilotsko kabino.

Mislili smo že, da bo prišlo do neljubega in zares ne namernega incidenta, kajti nekako smo že pozabili, da smo v tej deželi tujci in da za njih velja seveda poseben in drugačen red.

Med spuščanjem proti Samarkandu se je stevardesa vrnila in vrnila daljnogled našemu nesrečnemu z besedami: »Nikakor se nimamo namena prilaistiti vašega daljnogleda, jaz sama najmanj. Lahko bi ga zaplenili po naših predpisih, vendar vam ga vračamo in vas znova opozarjamo, da se pač morate držati naših pravil in predpisov, ki veljajo v Aeroflotu.«

In mu je izročila daljnogled z rahlim prezirno, nikjer pa ni bilo niti trohice opravičila, ali vsaj ljubeznive besede, da o kakem nasmehu niti ne govorimo.

V tem se koleša našega »tramvaja« že dotaknila samarkandskega letališča in pristali smo v nekdanjem Rimu Srednje Azije, v biseru in stečišču tega območja, v Samarkandu, čigar samo ime že nosi v sebi nekaj znanega, veličastnega in skrivnostnega hkrati.

SAMARKAND

Torek, 6. maja

Samarkand me ni razočaral. Nasprotno, sprejel me je s svojim skoraj večno sinjim nebom brez oblaka nad

seboj, s svojim hladom in prijetnim podnebjem, saj leži kar 800 metrov nad morjem in s svojimi Pamirskimi alpami z večnim snegom v ozadiju, kot prijetno kuliserijo, ki me je nenehno spominjala na Chamonix v Franciji, oziroma Davos v Švici. Resnično nekaj švicarskega, toda seveda samo v pokrajini, je bilo čutili ter sem zato nehoti pomislil, da si ni zaman eden največjih osvajačev sveta Timurlenk »železni hromec«, izbral prav to mesto za prestolnico svoje cesarstva, ki je takrat, na prelomu štirinajstega v petnajsto stoletje, segalo od Kitajske do obal Sredozemlja in od meja Evrope tja do Indije.

Bujno zelenje, široki bulvarji, prijetni veter z gora, sonce in sinje nebo — to je Samarkand, ki je pred kratkim slavil kar 2500-letnico svojega obstoja. Na to so nas opozarjali številni, sicer obdelani transparenti in lepaki, ki jih še niso sneli in pobrali, čeprav je od samega slavlja minilo že nekaj časa.

Večstoletna zgodovina Samarkanda, nekdo se je mesto imenovalo Marakanda, pomni pohode Aleksandra Makedonskega, arabske osvajačice, horde Džingiskana, dinastijo Samanidov, predvsem in najbolj pa je povezana s Timurjem ali Timurlenkem, ki je pustil Samarkandu kot svojemu prestolnici, neizbrisani in še danes sijajni in izreden pečat.

Resničen blišč in veličino je dal torej Samarkandu prav Timur. Semkaj je s svojih številnih pohodov in vojnih pustolovčin prignil na silo arhitekta, umetnike in obrtnike z vsega, takrat znanega sveta: od Kitajske preko Indije tja do Perzije, Gruzije in Rusije, ki so mu morali graditi »Rim vzhoda«, »biser sveta«, »blestečo točko zemeljske krogle« ali »mesto velikih senc«, kot so Samarkand označevali različni letopisci, popotniki, sodobniki ali pesniki.

(Nadaljevanje sledi)

Maj v deželi Sovjetov

26.

ODKRITJE SREDNJE AZIJE

»Prav imate,« je nadaljeval. »To so morda za vas velika prostranstva, za nas pa so to samo območja, ki jih moramo po planu in z voljo preobraziti. Če vam povem, da ima vsaka od omenjenih puščav, Kizil-Kum in Kara-Kum, površino po 300.000 kvadratnih kilometrov, sem vam morda povedal dovolj. Tako vidite, da nam dela še zlepa ne bo zmanjkalo.«

»Res imam povsod, kamorkoli sem prišel v vaši deželi vti, da se vam strahotno mudi. Mudi v enainvajseto stoletje, pa naj gre to za osvajanje vesolja ali pa za osvajanje neplodnih, pustih tal, ki jih je še veliko na zemljevidu vaše ogromne dežele,« sem ga dopolnil.

»Zares se nam mudi in morda v tej naglici včasih tudi pozabimo na kako malenkost. Sicer pa nam je na voljo vsa sodobna tehnologija, ki jo sami sproti dopolnjujemo, pa naj gre za veličanske gradbene in druge stroje ter mehanizacije, ki nam seveda omogoča, da gradimo hitro in uspešno. Kajti želimo to pokrajino spodaj čim prej spremeniti v bombažno polja, saj veste, da daje Uzbekistan več kot polovico našega celotnega pridelka bombaža, ljudje pa morajo biti oblečeni, mar ne?« se je nasmešnil, vendar

v tem nasmehu je bilo hkrati tudi nekaj otožnega, da ne rečem grenkega.

»Kako pa vi, osebno, kot strokovnjak, živite in delate tukaj? Vidim, d »ste Rus. torej tudi nekako daleč od svoje ožje domovine, pa čeprav ste tu prav tako doma kot ob Baltiku ali pa na Tihem oceanu?« sem malce, morda vsiljivo, dregnil vanj.

»Kako živim, me vprašujete. Za naše, sovjetske pojme lahko rečem, da živim kraljevsko. Na voljo imam svoje letalo ali helikopter, kajti le tako lahko hitim od gradbišča do gradbišča in na kraju samem rešujem tehnološke in druge probleme, ki, razumljivo, nastajajo med delom. Tako poteka moja komandirovka, to je službeno potovanje, v glavnem po zraku, saj drugače res ne bi nikamor prišel. Delo me veseli in tudi zanj sem ustrežno stimuliran. Plača je za tukajšnje pojme skoraj astronomska, šeststo rubljev, plus avtomobil, plus hiša, oziroma stanovanje in še cela vrsta drugih ugodnosti, od dopusta do letovanja na morju...«

»Zdi se mi, da mi niste vsega povedali. To je zelo lepo in prav, strokovnjaki, ki se posvečajo delu in v svojem delu prihranijo milijone, vsekakor zaslužijo še kaj več. Kaj pa potovanja v tujino?« sem se naprej drezal vanj.

Zdrnil se je. »Potovanja v tujino? Tam še nisem bil,« je preprosto dejal.

»Potem živite kot v zlati kletki?« mi je nehoti ušlo. Ničesar mi ni odvrnil, samo pogledal me je tako, kot da bi mi dal prav in se zavil v svoj

